

NSAN MARCO RA MAÇA HOGA T'ØDE NÚ'A BI 'YOFO NSAN MARCO

*Ra Xuua Xi'tsate mi zofo ya ja'i ja ra mbonthi
(Mt. 3:1-12; Lc. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28)*

¹ Rá maça hoga t'øde ra Jesucristo rá T'ᵤ Ajuᵤ bi mᵤdi njaua:

² Ra baḍi Isaía bi 'yofo nuya ya noya ya maya'bᵤ gue Ajuᵤ bi xipabi da 'yofo:

Ndi, nuga drá Ajuᵤ dí pᵤhna ma 'mᵤhni pa da 'mᵤt'o de gue'e pa da hyoc'a ri 'ñu.

³ Nuna ra 'mᵤhni go guehna ma da ñᵤ nts'edi ja ra mbonthi ne da 'ñembabi ya ja'i njaua:

“Hyocjᵤ ra 'ñu pa da tho ma Hmuhᵤ, ne juañᵤ ya ts'aca'ñu.”

⁴ Y nu mi 'ñehe ra Xuua Xi'tsate bi njabᵤ ngu nú'a xqui mᵤnga Ajuᵤ, bi 'mᵤ ja ra mbonthi ne mi xipa ya ja'i mi ena: “Ñobrihᵤ ne nxistehehᵤ y Ajuᵤ da pun'ahᵤ ri ts'oquihᵤ.” ⁵ Ha gatho nuya ja'i mi 'bᵤ ja ra hnini Jerusale ne gatho rá ngᵤni de ra hai Judea mi pa habᵤ mi 'bᵤ ra Xuua pa mi øde'ᵤ nuya noya mi mañ'a ne pa mri njuᵤni de yá ts'oqui ja rá thandi Ajuᵤ. Y ra Xuua mi xi'tsi'ᵤ ja ra daṭhe Jordá.

⁶ Y nú'a mi nhye dega xicameyo, ne mi ngᵤt'a 'nara ngᵤt'i dega xifri. Mi tsi ya hoga nc'oto ne ra t'afi dega sefi. ⁷ Y mi zofo ya ja'i ne mi embabi'ᵤ:

—Ya xa 'ñepᵤ bra 'bᵤfa de gueque 'na to'o ma'na ja rá ts'edi de gueque nú'a hindí 'ñepcagui ngugui

ga xo'tua yá nthasthi yá thiza. ⁸ Xi majuañi nuga dí xi'ts'a'ih_u co ra dehe, pe nu'á ma da xi'ts'a'ih_u co ra Maça Ndañi.

Rá sistehe ra Jesu

(Mt. 3:13-17; Lc. 3:21-22)

⁹ Y nú'b_u mi xi'tsate ra Xuua, bi 'ñehe ra Jesu de ra hnini Nasare de ra hai Galilea ne bi ma ja ra da_{the} Jordá, ne ja bá xi'tsini ra Xuua. ¹⁰ Y ngu mi bøxa ra Jesu de ja ra dehe hab_u xqui nxistehe, bi hyandi bi xogui mahets'i y bá cai rá Maça Ndañi Ajuá ngu 'nara zi domitsu, ne bi zøhø ja gue'a.

¹¹ Nep_u bi nt'øde 'nara noya de mahets'i ne bi 'ñena:
—Go gue'e ma hmāca T'ū'i, ne xi dí hop'a ri 'mūi.

Ra Satá mi xaxa ra Jesu

(Mt. 4:1-11; Lc. 4:1-13)

¹² Nu'bú 'bestho ra Maça Ndañi bi zixa ra Jesu ja ra mbonthi. ¹³ Y nuni ja bá 'b_uhni ñote ma pa hab_u mi 'b_u ya mba_{nga} zu'ue. Ne ra Satá mi xaxa ra Jesu pa da nts'ocjhmāhā. Y nu mi uadi nú'ū ñote ma pa, ya εnxε bá hamp_i te da zi.

Ra Jesu bi m_udi rá 'b_εfi nuni Galilea

(Mt. 4:12-17; Lc. 4:14-15)

¹⁴ Ha nú'b_u mi jot'a fadi ra Xuua, ra Jesu bi zøhø ja ra hai Galilea, ne mi mānga ra hoga noya gue ya xa zøhø ra Nda de mahets'i xpá e pa da ndā de guecua ja ra ximhai. ¹⁵ Ne mi ena:

—Ya bi zø ya pa ne 'bestho ma da ndā de guecua ra Nda de mahets'i, hangue ñobrih_u ne camfrih_u ra māca noya.

Ra Jesu bi zofo goho ya mēhua pa dyá nxadi'a

(Mt. 4:18-22; Lc. 5:1-11)

16 'Nara pa mi 'yoni ra Jesu ja ra ñanga ndehe Galilea ne ja bá handri ra Simu ne ra Andre rá cu mi ent'a yá xit'a ja ra ndehe pa da mpɛhuaŋ gue'a nu'ú myá mehua'ɥ. 17 Nu'bú ra Jesu bi 'ñembi'ɥ:

—Bá eɥ, tɛngaguiɥ y nuga ga u't'ahɥ gui mpɛhuaɥ dega ja'i.

18 Hangue nu'ú 'bestho bi zohni yá xit'a ne bi deŋa ra Jesu.

19 Nepɥ ra Jesu bi thogui má ts'ɥ ringuehni ne bi hyanda ra Cobo ne ra Xuua yá t'ɥ ra Sebedeo mi o mbo ra motsa mi pø'ta yá xit'a. 20 Nu'bú bi zof'o'ɥ, y nu'ú bi zohni yá dada ja ra motsa co yá 'bego ne bi deŋi'ɥ ra Jesu.

*'Nara 'ñøhø mi pɛ'tsa 'nara ts'ondahi
(Lc. 4:31-37)*

21 Nepɥ bi ma'ɥ ja ra hnini Ncapernau, ne nu mi dat'a nsabdo ra pa dega tsaya, ra Jesu bi yut'a ja ra nija ne mi xahna ya ja'i. 22 Ha nu'ú bi 'yø de nú'a mi mā gue'a mi xahni'ɥ ngu 'na to'o mi hɥ ra ts'ɛdi pa da t'øt'e nú'a mā, y hingue ngu nú'ɥ ya xahnate de yá ley'ɥ. 23 Ne ja xqui zøhni ja yá nija'ɥ 'nara 'ñøhø mi pɛ'tsa 'nara ts'ondahi, ne nu'á bi mafi bi 'ñena:

24—Nu'i Jesu grá me Nasare, ¿te ma gui 'yøtcahe? ¿Ha gue xá ehe pa gui huatcahe? Dí pahe to'o'i, nu'i go gue'e rá Mɛca T'ɥ'i Ajuá.

25 Nu'bú ra Jesu bi zai nura ts'ondahi ne bi 'ñembi:

—¡Co'ta ri ne, pøni de nuna ra 'ñøhø!

26 Nepɥ nura ts'ondahi bi japa nú'a ra 'ñøhø da nduse, ne bi mafi nts'ɛdi, ne bi bøni de gue'a.

27 Hangue gatho ya ja'i bi 'yø ne bi 'ñémse'ɥ 'na ngu ma'na:

—¿Te rí bɔnga nuna? ¿Te ma 'ra'yo nt'udibyaná? ¿Te ma ts'edi hani? ¡Ngue'a nuni 'bepa ya ts'ondahi da bɔni y nu'ú øtuabi!

²⁸ Hangué haburaza ja ra hai Galilea xi bi dama 'ño ra noya de nú'a xqui 'yøt'a ra Jesu.

Ra Jesu bi 'yøthebi rá to ra Simu Pedro
(Mt. 8:14-15; Lc. 4:38-39)

²⁹ Y mi bɔnga ra Jesu de ra nija bi ma ja rá ngu ra Simu ne ra Andre nú'ɥ mi 'ñoui, bi mɛui'ɥ ra Cobo ne ra Xuua. ³⁰ Ha nurá to ra Simu mi 'beni mi umba ra nzø, ne nu'ú 'bestho bi xipa ra Jesu gue mi hñeni'a. ³¹ Nu'bú ra Jesu bi ma bi gats'i de 'nará 'yɛ, bi 'ba'mi, ne 'bestho ra ora'a bi tsayabi ra nzø, nepɥ nú'a ra 'behña bi umbabi te da zi'ɥ.

Ra Jesu bi 'yøthe ndunthi ya da'thi
(Mt. 8:16-17; Lc. 4:40-41)

³² Ha nura pa'a de mi nde bá ts'impabi ra Jesu gatho nú'ɥ to'o mi hñeni ne nuto mi pe'tsa ya ts'ondahi. ³³ Y gatho ya ja'i de ra hnini bi munts'a ja ra gostingu habɥ mi 'bɥ ra Jesu. ³⁴ Y nu'á bi 'yøthe ndunthi ya ja'i to'o mi pe'tsa 'rama'na'ño ya hñeni, ne bi 'yeni ndunthi ya ts'ondahi, ne himi hopi da ña ya ts'ondahi ngue'a nu'ú mi paði to'o'a.

Ra Jesu bi zofo ya ja'i nuni Galilea
(Lc. 4:42-44)

³⁵ Rá hyax'a ra Jesu bi nangui hamxuditho ne bi bɔni bi ma ja ra mbonthi ne ja bá apabini Ajuá rá Dada. ³⁶ 'Mɛfa bi ma ra Simu ne nú'ɥ to'o mi 'ñoui, bi ma bá honi'a. ³⁷ Y nu mi zudi'a bi 'ñemi:

—Ndunthi ya ja'i hoñ'a'i.

³⁸ Pe ra Jesu bi 'ñena:

—Maha ja ya t'uca hnini nú'ɥ ja nthets'i de guecua pa ga zofo'ɥ nehe, ngue'a pa gue'a stá ehe.

³⁹ Nu'bá bi ma gatho ja rá nthets'i ra hai Galilea, ne ra Jesu bi zofo ya ja'i ja yá nija, ne bi 'yenga ya ts'ondahi.

*Ra Jesu bi 'yøthe 'na mi henga ra lepra
(Mt. 8:1-4; Lc. 5:12-16)*

⁴⁰ 'Nara 'ñøhø mi tsɥ 'nara hñeni rá thuhu ra lepra nú'a tsit'atho ra ngø, bi 'ñehe bi ndandiñahmu ja rá thandi ra Jesu ne bi bantebi bi 'ñembi:

—Nu'bu gui nehma, nu'í ja ri ts'edi pa gui 'yøthegui de nuna hñeni tsuqui.

⁴¹ Nu'bá ra Jesu bi huequi ne bi hñu'tsuabi rá 'ye ne bi 'ñembabi:

—Haha dí ne, y ya gá ñani.

⁴² Ha nu mi mąga ra Jesu njabu, nu habu xqui 'ya, 'bestho bi 'yostho ne bi 'mɥi xi xá hño rá ndo'yo. ⁴³⁻⁴⁴ Nu'bá ra Jesu bi hñu'mba ra hña ne bi 'ñembi:

—Jamasu gue ni 'na hinto gui xipi. Hønsɛ nu'a dí ne, grí ma ja ra nija gui 'ñudi ja ra macja ne ja guehni ma gui unga ra 'baha nú'a bi mąga ra Moise da t'uni, y njabu da fadi gue ya xcá ñani de ri hñeni.

Nepu bi 'bɛpa nú'a ra 'ñøhø da ma. ⁴⁵ Pe nu mi ma nú'a ra 'ñøhø bi mudi bi xipa gatho ya ja'i nú'a xqui t'ø'tuabi ne xi bi 'yonga ra 'bede. Hanguɛ ra Jesu ya himi tsa da yut'a ja ya hnini pa da zofo ya ja'i ngue'a xi xqui munts'a ndunthi. Ne hanguɛ nu'á mi 'buiho ja ya mbonthi, y nehe mi pani ndunthi ya ja'i de habɛraza pa mi c'a'tsi'a.

2

*Ra Jesu bi 'yøthe 'nara ts'onate himi tsa da 'ñani
(Mt. 9:1-8; Lc. 5:17-26)*

¹ Ne mi thogui 'raya pa ra Jesu bi mengui pa Ncapernau, y ya ja'i bi 'yøde gue xqui zøni'a ja nú'a ra ngu habu xqui mihi'a. ² Hangué 'bestho ndunthi ya ja'i bi ma habu mi 'bu'a y asta himbi 'ñeni gatho mbo ja ra ngu. Hangué 'ra mi 'baitho møte ra gosthi, y ra Jesu mi xipabi ra maça noya. ³ Nepu bi zøhø 'raya ja'i y goho de gue'u mbra ndude 'nara ts'onate. ⁴ Y himbi za bi yut'i'u habu mi 'bu ra Jesu ngue'a xqui munts'ini ndunthi ya ja'i. Hangué bi bøx'u maña, bi xø'tsa 'nara xeni de ra xangu pa bi ca'ma ra ts'onate co rá 'bebo asta habu mi 'bai ra Jesu. ⁵ Nu'bú ra Jesu bi badi gue nu'ú xi mi ja yá jamfri hangué bi 'ñemba ra ts'onate:

—Ma t'u'i, dí pun'a'i gatho ri ts'oqui.

⁶ Ha mi huhni 'raya xahnate de ra ley, ne mi bense njaua ja yá mfeni'u: ⁷ “¿Hanja mangu njabuni gue ri 'ñet'a Ajuá? Ngue'a hønse Ajuá go gue'a tsa da punga ya ts'oqui, y hinto ma'na.” ⁸ Pe ra Jesu 'bestho bi batho nú'a mi beñ'u ne bi 'ñembi'u:

—¿Hanja guí beñhu njabu? ⁹ ¿Nda'a ma'na hinxá hñei pa ga xipa ra ts'onate: “Dí pun'a'i ri ts'oqui”, o ga embabi: “‘Bai, juxa ri mfidi ne 'yo’”? ¹⁰ Nde, pa gui pahu gue Nú'a To'o bi e bi Nja'i pe'tsa ra ts'edi ja ra ximhai pa da pumba yá ts'oqui ya ja'i, ma ga øt'a njaua:

Nu'bú bi 'ñemba ra ts'onate:

¹¹ —Dí xi'a'i, 'bai, juxa ri mfidi ne grí ma ri ngu.

¹² Nu'bú 'bestho bi 'mai ra ts'onate, ne bi g_uxa rá mfidí ne bi b_oni ja yá thandi gatho ya ja'i. Hangué nu'ú xi bi 'yø ne bi nsunda Ajuá ne bi 'ñena'ú:

—Ni 'na'qui hinstá hanth_u 'nara t'øt'e ngu núna stá hanth_ubya.

*Ra Jesu bi zofo ra Leví pa drá nxadi
(Mt. 9:9-13; Lc. 5:27-32)*

¹³ Nep_u ra Jesu bi yo mengui ja ra ñanga ndehe ne ja bá munts'ini ndunthi ya ja'i ne ja guehni bi xahni'ú. ¹⁴ Nep_u bi ma de guehni'a, ne 'mefa bi hyanda ra Leví rá t'ú ra Alfeo mi hudi ja rá mexa mi pε rá 'bēfi dega ng_uxboja. Ne bi 'ñembabi:

—Bá ehe tεngagui.

Nu'bú ra Leví bi 'mai bi dēni'a.

¹⁵ Ne 'na'qui ra Jesu ne yá nxadi mi huhni ja rá ngu ra Leví mi ñungüi ya 'ñatsa ng_uxboja ne ma'ra ya ts'oja'i to'o himi øt'e ngu nú'a manga rá ley ra Moise. Gatho mi huhuini'ú ngue'a ndunthi de gue'ú xqui dēni'a. ¹⁶ Nu'bú 'raya xahnate de ra ley ne 'raya fariseo nú'ú ya ja'i to'o nts'edi jamasu rá ley ra Moise, bi hyanda ra Jesu mi ñungüi ya ng_uxboja ne nú'ú ma'ra ya ts'oja'i. Hangué nu'ú bi 'yambabi yá nxadi ra Jesu bi 'ñēmbi:

—¿Hanja di ñungüi núy_u ya 'ñatsa ng_uxboja ne núy_u ma'ra ya ts'oja'i?

¹⁷ Pe ra Jesu bi 'yøde nú'a mi mañ'ú ne bi 'ñēmbabi'ú:

—Nu'ú tó'o 'yo má hño hingui hongá ra medico, pe nu'ú tó'o di hñeni há. Nuga stá ehe pa ga zofo ya 'yøt'ats'oqui pa da ñobri, hingue stá ehe ga zofo nú'ú øt'e xá hño.

*Ra Jesu bi t'ambabi de ra ayuno
(Mt. 9:14-17; Lc. 5:33-39)*

¹⁸ 'Nara 'mi'qui mri ayuna yá nxadi ra Xuua ne yá nxadi ya fariseo, bi 'ñehe 'raya ja'i bi c'a'tsa ra Jesu ne bi 'ñembabi:

—¿Hanja nuyá nxadi ra Xuua ne yá nxadi ya fariseo di ayuna'ɛ, pe nuri nxadigue hingui ayuna?

¹⁹ Nu'bú ra Jesu bi 'ñembabi'ɛ:

—¿Ha gue dí 'ñepi da ayuna nuya ja'i to'o xa ts'ohna ja 'nara nthati? Hina. Nu'ú da ñuni xá hño ngue'a 'bɛ'ɛ co nú'a to'o ma da nthatui rá 'behña. Mientras 'bɛ'ɛ co ra nãvio hindí 'ñepi da ayuna. ²⁰ Pe ma da zø ra pa gue sta dãmfri'ɛ da ts'ixa ra nãvio, nu'bú ha, gue'bɛ da ayuna nú'ɛ yá amigo'a.

²¹ Hindí 'ñepi da 'bø'ta 'nara zɛdutu co 'nara 'ra'yo dutu, ngue'a nura 'ra'yo dutu'a da gɛt'a nura zɛdutu y ma'na da ntɛni. ²² Nixi hingui tsa da sit'a ra 'ra'yo vinu ja 'nara zɛbota, ngue'a ra 'ra'yo vinu da føca ra zɛbota, y njabɛ da ts'oca ra bota y da mfanga ra vinu. Ma'na xá hño da sit'a ra 'ra'yo vinu ja 'nara 'ra'yo bota pa njabɛ hinte da ja.

Ya nxadi bi doca ya ngahã gá trigo ra pa dega tsaya

(Mt. 12:1-8; Lc. 6:1-5)

²³ 'Nara sabdo ra pa dega tsaya ra Jesu bi thogui co yá nxadi ja 'raya huahi, y nuyá nxadi bi mudi bi doca ya ngahã dega trigo. ²⁴ Hangue ya fariseo bi 'ñemba ra Jesu:

—Ndi, ri nxadi thoca ya ngahã gá trigo, y nubyá go ra pa dega tsaya, y ra ley mā gue hinda t'øt'e njabɛ.

25 Nu'bú ra Jesu bi dadi ne bi 'ñena:

—¿Ha hincá hñe'th_u nú'a bi 'yøt'a ra Davi ne nú'u mi 'ñoui nú'b_u mi z_u ra thuhu y mi otho te da zi'u? 26 Nu'á bi yut'a ja rá nija Ajuá ne bi zi nuya thuhme xqui thuxni ja rá thandi Ajuá, ne bi umba nú'u to'o mi 'ñoui pa da ziui. Y nuya thuhme'u himrí 'ñepi to'oraza da zi, hønse ya macjá. Bi t'øt'a njab_u nuya pa'u nú'b_u mrá ndamacjá ra Abiatar. Y hingrá ts'oqui nú'a bi 'yøt'a ra Davi.

27 Nehe ra Jesu bi 'ñembabi'u:

—Ra pa dega tsaya bi thuts'i pa rá hño ya ja'i, hingo bi thoca ya ja'i pa da 'm_ui ja rá hmanda ra pa dega tsaya. 28 Hangué Nú'a To'o bi e bi Nja'i h_a ra ts'edi pa da manda masque ra pa dega tsaya.

3

*'Nara 'ñøhø xqui 'yot'a 'nará 'yε
(Mt. 12:9-14; Lc. 6:6-11)*

1 Ra Jesu bi yut'a ma'na'qui ja ra nija, ne xqui zønini 'nara 'ñøhø xqui 'yot'a 'nará 'yε. 2 Y ya fariseo mi aca ra Jesu ua da 'yøthebi rá 'yε nura pa dega tsaya, pa da za da ñapabi. 3 Nu'bú ra Jesu bi 'ñemba nú'a ra 'ñøhø xqui 'yot'a rá 'yε:

—Bá ecua, 'bai ja yá thandi ya ja'i.

4 Nep_u bi 'yamba ya fariseo ne bi 'ñembi:

—¿Ha dí 'ñepi 'nara ja'i da 'yøt'a 'nara hño ra pa dega tsaya, o da 'yøt'a nú'a hincá hño? ¿Ha gue xá hño da ñamba rá te 'nara ja'i, o da hyo'a?

Pe ya fariseo hinte bi datuabi. 5 Nu'bú ra Jesu bi bø rá cue, ne bi du rá m_ui ndunthi ngue'a nuya fariseo'u himi ja yá nthecate. Hangué bi 'ñemba ra da'thi:

—Tunga ri 'ye.

Y nu'á bi 'yøt'a njab_u ne 'bestho bi ñanga rá 'ye.
 6 Nu'bú bi bønga ya fariseo ne bi ma bá c'a'tsua yá mfats'i ra nda Erode pa bi 'ñu'ti_u hanja da za da hyohma_u ra Jesu.

Ndunthi ya ja'i mi 'bui ja ra ñanga ndehe

7 Pe nura Jesu bi ma ja ra ñanga ndehe co yá nxadi, ne bi deni'a ndunthi ya ja'i me Galilea.
 8 Nehe mi deni'a ya me Judea, ne ya me Jerusale, ne ya me Idumea, ne ya me Tiro, ne ya me Sidó co nú_u ya me ri'nandi ra dathe Jordá. Mi ehe da c'a'tsi'a ngue'a xqui 'yøde_u de nú_u ya danga nt'udi mi øt'e. 9 Ha ra Jesu bi xipa yá nxadi gue da dat'a 'nara motsa guetb_u ja ra ñanga ndehe, ngue'a xi xmá nts'i'mi ja ra hmunts'i co rá ndunthi ya ja'i.
 10 Ra Jesu xqui 'yøthe ndunthi ya da'thi, hangue ringue'a gatho nú_u to'o mri hñeni mri 'ñent'i pa da z_udi da dani'a. 11 Y nu_u tó'o mi pe'tsa ya ts'ondahi, mi hyanda ra Jesu bi ndandiñahmu_u ja rá thandi, ne mi mafi mi ena_u:

—Nu'i go gue'e rá T'u'i Ajuá.

12 Nu'bú ra Jesu bi 'bepabi nú_u ya ts'ondahi gue hinda xipa ya ja'i mi to'o'a.

*Ra Jesu bi zohna nú_u 'ret'amayoho yá nxadi
 (Mt. 10:1-4; Lc. 6:12-16)*

13 Nep_u ra Jesu bi bøxa ja 'nara t'øhø ne bi zohna nú_u to'o xqui huahni, ne nu'á bi ma bá munts'ini con gue'a. 14 Y nu'á bi hñuxa 'ret'amayoho ya nxadi pa da 'ñoui, ne pa da mehni da zofo ya ja'i.
 15 Ne bi umba ra ts'edi pa da 'yøthe ya da'thi ne da 'yenga ya ts'ondahi. 16 Y nuya guehya yá thuhu nú_u 'ret'amayoho yá nxadi: ra Simu nú'a 'mefa bi

thu'mbabi ra Pedro; ¹⁷ ra Cobo ne ra Xuua yá t'ᵁ ra Sebedeo nú'ᵁ bi thu'mbabi ya Boanerge nú'a ne da 'ñena xi ja yá ts'edi ngu ra ngani. ¹⁸ Bi thuts'i nehe ra Andre, ra Lipe, ra Tolo, ra Teo, ra Toma, ra Cobo rá t'ᵁ ra Alfeo, ra Tadeo, ne ra Simu nú'a xqui 'ñoui nú'a ra hmunts'i rá thuhu ya cananista, ¹⁹ ne ra Juda Iscariote nú'a to'o bi da ra Jesu.

Ra Jesu bi t'embabi gue mi hampa rá ts'edi ra nda de ya ts'ondahi

(Mt. 12:22-32; Lc. 11:14-23; 12:10)

Nu mi gaj ja ra t'øhø ra Jesu ne yá nxadi bi yat'i'ᵁ ja nú'a ra ngu xqui mihi. ²⁰ Nu'bú bi yopa munts'a ma'na'qui ndunthi ya ja'i asta himi tsa da ñunga ra Jesu ne yá nxadi. ²¹ Nepᵁ bi 'yøde nuya mengu rá ngu ra Jesu gue hinte xqui zi'a, hangue bi 'ñehe'ᵁ pa da zits'i'a ngue'a mi eñ'ᵁ gue xqui 'bε rá mfeni.

²² Nehe 'raya xahnate de ra ley xqui 'ñehe de Jerusale mi 'ñémbi'ᵁ:

—Nuni ra Jesu pε'tsa ra Beelsebú nú'a ra nda de ya ts'ondahi, ne hampa rá ts'edi'a pa da 'yenga nú'ᵁ ma'ra yá mits'ondahiui.

²³ Hangue ra Jesu bi ma'ta nuya xahnate'ᵁ pa bi xipa 'nara 'bede ne bi 'ñembi:

—¿Ha gue da za ra ts'ondahi da 'yenga yá mits'ondahiui? ²⁴ Nu'bᵁ 'nara hnini da hegue sehε, da nhuata gatho ra ts'utbi. ²⁵ Y nu'bᵁ 'nara 'mᵁi da 'ñᵁtsa 'na ngu ma'na, hinda za da 'mᵁi 'nadbᵁ'ᵁ. ²⁶ Y nu'bᵁ ra ts'ondahi da ntuhni co yá mits'ondahiui, nu'bú da nhuata yá ts'utbi'ᵁ.

²⁷ Nixi hinto da za da yat'a ja rá ngu 'nara 'ñøhø nú'a xi o rá ts'edi, ne da bepabi nú'a te pε'tsi nu'bᵁ hingue 'mεt'o da du'ti. Njabᵁ ha, da za da bepabi.

28 Majuani dí xi'ah_u, gatho ya ts'oqui ne ya ts'one da za dra punbabi ya ja'i, 29 pe nu'a tó'o da ñama'ñ_u de nú'a øt'a ra Maça Nda_{hi}, otho rá pumbate, ne da duxa rá ts'oqui pa nza_ntho.

30 Bi mā njab_u ngue'a ya xahnate de ra ley ya mi ñama'ñ_u de rá 'bɛfi ra Maça Nda_{hi}, ngue'a xqui mañ_u gue ra Jesu mi pɛ'tsa 'nara ts'on_dah_i.

Rá nana ne yá cu ra Jesu

(Mt. 12:46-50; Lc. 8:19-21)

31 Ne 'mɛfa bi zøhø rá nana ra Jesu co yá høcu, bi 'mai_u møte ne bi mɛhni to da tsi'a. 32 Ne ndunthi ya ja'i xqui munts'i ja ra ngu ne mi huhni ja rá nthets'i ra Jesu. Nep_u ra 'mɛhni bi xipabi ne bi 'ñembi:

—'Bahni ri nana ne ri cu møte bí tøp'a'i.

33 Ha nu'á bi dadi:

—¿To'o ma nana_{ga}, ne to'o ma cuga?

34 Nu'bá bi nhyani ne bi hyanda gatho nú_u mi huhni ja rá nthets'i ne bi 'ñena:

—Nuy_u go guehy_u ma nana ne ma cu. 35 Ngue'a nu_u tó'o da 'yø'tua rá paha Aju_a, go gue_u ma cu, ma nju ne ma nana.

4

Ra 'bede de ra mot'i

(Mt. 13:1-9; Lc. 8:4-8)

1 Ra Jesu bi yopa m_udi da xahna ya ja'i ja ra ñanga ndehe, ne ja bi thets'ini ndunthi ya ja'i, hangue nu'a bi 'yøt'e, bi bøts'e bi hñudi ja 'nara motsa mbo ja ra dehe, ne gatho ra hmuntsja'i bi gohi ja ra ñanga ndehe. 2 Ne mi utua ya ja'i ndunthi ya t'øt'e co ya 'bede, ne bi 'ñembabi_u:

3—'Yødeh_u núna ma ga xi'ah_u de 'nara mot'i. 4 De nu mi xanga ya nda, 'ra bi zo ja ra 'ñu y ya ts'int_s'_u bi 'ñehe bi gondi. 5 Ma'ra ya nda bi zo ja ra 'bodo hab_u xmá nxini ra hai hangue bi dama fòts'e. 6 Pe nu mi nzø ra hyadi bi huixqui ne bi 'yot'i'_u ngue'a mi otho ndunthi yá 'y_u. 7 Ma'ra ya nda bi zo ja ya 'bo'bini, y ya 'bini bi dama nte ne bi xumi nú'_u ya nda xqui fòts'e, hangue bi 'yot'i' ne himbi hogui. 8 Pe nu ma'ra ya nda bi zo ja ra hoga hai, bi fòts'e ne bi nte, ne bi unga yá sofo, 'ra bi unga 'natema'rɛt'a ya nda, ma'ra bi unga hñu'rate, ha nu ma'ra asta bi unga 'na nthebe ya nda.

9 Nu'bá ra Jesu bi 'ñembi'_u:

—Nu'a tó'o ja rá nt'øde pa da 'yøde, dá 'yøde núna dí ma.

Te rí bøni nuya nt'udi

(Mt. 13:10-17; Lc. 8:9-10)

10 Y nu de ya xqui ma ra hmuntsja'i, nu'bá nú'_u 'rɛt'amayoho yá nxadi ne nú'_u ma'ra xqui gohi, bi 'yambabi'_u ra Jesu bi 'ñembi':

—¿Te ne da mā nú'a ra 'bede gá xicje?

11 Y nu'a bi 'ñembi'_u:

—Go rá paha Ajuá gui pah_u nú'a himi fadi maya'b_u de hanja ri manda Ajuá, pe nu'_u ma'ra ya ja'i nú'_u hingui dena Ajuá ma da 'yøde co ya 'bedetho. 12 Ma da nja ngu mǎnga ra Mǎca T'ofó, gue masque da hyandi'_u, pe hinda zo yá mfeni, masque xi da 'yøde, pe hinda baði'_u, hangue hinda ma da ñobri pa hindra pumbabi yá ts'oqui.

Ra Jesu bi mā te rí bønga nura 'bede de ra mot'i

(Mt. 13:18-23; Lc. 8:11-15)

13 Nehe bi 'ñembabi'_u:

—¿Ha gue himbi zo ri mfenih_u nuna ra 'bede de ra mot'i? Nu'bú ¿hanja da za gui pah_u ma'ra ya 'bede nú'_u ma ga xi'ah_u? ¹⁴ Nu'a ra mot'i go gue'a to'o m̄anga ra maça noya. ¹⁵ Y nu'_u ya nda bi zo ja ra 'ñu go gue'_u to'o bi 'yøde ra maça noya, y ra Satá 'bestho bi 'ñehe bi patua yá mfeni pa da pumfri nú'a ra maça noya xqui sipabi. ¹⁶ Ha nu'_u ya nda bi zo ja ra 'bodo go gue'_u to'o bi 'yøde ra maça noya y 'bestho bi dama gamfri y ne xi bi johya. ¹⁷ Pe ngu nú'_u bi 'ñotho yá 'y_u, go gue'_u to'o camfri 'raya zi patho, ne sta tho ya nt'utsate o ya ts'othogui po rá ngue ra maça noya, nu'bú 'bestho da 'uegue'_u. ¹⁸ Ha nu'_u ya nda bi zo ja ya 'bo'bini go gue'_u to'o bi 'yøde ra maça noya, ¹⁹ pe nu'ú ri ho ndunthi ya ts'ojohya de ra ximhai, ne beni hanja da za da m̄' TSA ndunthi ya t'øt'e ne da dah̄a ndunthi ra boja. Hangué nuya ya ts'onc'at'i hingui hopi da te yá jamfri, ne nú'a bi 'yøde da 'm̄editho. ²⁰ Ha nu'_u ya nda bi zo ja ra hoga hai bi unga yá sofo, 'ra bi unga 'natema'r̄et'a ya nda, ne ma'ra bi unga hñu'rate, ha nu ma'ra 'na nthebe, nu'ú go gue'_u to'o bi gamfri ra maça noya ne xi bi hnequi yá hoga 'b̄fi.

Ra 'bede de ra ñot'i
(Lc. 8:16-18)

²¹ Ra Jesu bi yopa zofo ra hmuntsja'i ne bi 'ñembabi:

—Hinto da tsøgue 'nara ñot'i ne da ye'mba 'nara 'bøts'e o da ja nja'ti de ra fidi. Hina, dra tøte hab_u da nøgue pa da yot'i xá hño. ²² Njab_u nehe nú'a ja mant'aguibya, 'm̄efa ma da hnequi, ne nú'a hingui tsa da faḍibya, 'm̄efa ma da faḍi. ²³ Nu'a tó'o ja rá nt'øde pa da 'yøde, dá 'yøde núna dí ma.

24 Nehe bi 'ñembi'ɥ:

—Ngu t'ena, co nura t'eni guí eñhɥ, con guet'atho ma da t'eñ'ahɥ, y asta ma'na da thu'ts'a'ihɥ ri t'eniɥ. Hangué dí xi'ahɥ, jamasuhɥ hanja gui 'yødehɥ nú'a dí ma, ngue'a nu'bɥ gui jamasuhɥ, ma da zo ri mfenihɥ, pe nu'bɥ hingui jamasuhɥ, hinda za gui pahɥ. 25 Ngue'a nu'a tó'o da badi nú'a dí ma, ma'na da t'umbabi ra mfadi, pe nu'a tó'o hinxa badi, nú'a ma da thacuabi nú'a ra mfadi pe'tsi.

Ra 'bede de ra nda nú'a 'yo rá te

26 Nehe bi xipabi'ɥ:

—Rá hmanda Ajuá nja ngu 'nara 'ñøhø pot'a ya nda. 27 Y nú'a ra mot'anda'a ahá dega xuui ne nangui dega xudi bí c'a'tsa rá 'bot'i. Ne nú'a ra 'bot'i'a da fòts'e ne da nte, pe nú'a ra 'ñøhø hingui paði hanja xa njabɥ. 28 Ra hai øt'e pa da fòts'e, da nte, da hneca rá 'bai, ne 'mefa da bø yá daxi. 29 Ne ya sta ñats'i, 'bestho nura mot'i'a da ma da xofu ngue'a ya bi zø ra pa dega sofo.

Ra 'bede de ra nda dega mostasa

(Mt. 13:31-32; Lc. 13:18-19)

30 Nepɥ ra Jesu bi 'ñena:

—Ma ga xi'ahɥ ma'na ra 'bede ri nhyɛcuauí rá hmanda Ajuá. 31 Rá hmanda Ajuá nja ngu 'nara nda dega mostasa, nú'a ma'na go ra zi notsi de gatho ma'ra ya nda. 32 Pe nu sta 'bot'a nú'a ra nda, ma'na da nte ne da ntangui que gatho ma'ra ya ndapo, ne da nja yá danga 'yɛza asta ya ts'int's'ɥ da za da nøhni.

Ra Jesu bi zofo ya ja'i dega 'bede

(Mt. 13:34-35)

³³ Ra Jesu mi xipabi'ɥ ra maça noya co ndunthi ya 'bede asta habɥ bi za bi zo yá mfeni'ɥ. ³⁴ Mi zofo ya hmuntsja'i co ya 'bedetho nú'ɥ ri nhyɛcuauí rá hmanda Ajuá, pe nu'bɥ mi 'bɥsɛui yá nxadi mi xipabi'ɥ te rí bøni nú'ɥ ya 'bede xqui xipabi'ɥ.

Ra Jesu bi japi bi tsaya ra bɥn্থi
(Mt. 8:23-27; Lc. 8:22-25)

³⁵ Y nu mi put'a ra nde ra pa'a, ra Jesu bi 'ñembabi yá nxadi:

—Ma ga 'raxhɥ ri'nandi ra ndehe.

³⁶ Hangue bi 'ñedi'a de ra hmuntsja'i, ne nu'á ne yá nxadi bi gɥ ra motsa habɥ mi o'a pa da 'rax'ɥ ri'nandi, ne ma'ra ya ja'i bi deni'ɥ co ya t'uca motsa. ³⁷ Y ya de mi 'yo'ɥ ja ra ndehe, bi mɥ 'nara danga bɥn্থi ne mi tonts'a ra dehe ja ra motsa asta mi ne xa ñuxhma. ³⁸ Ha ra Jesu mi ahá ja ra ts'at'a motsa ne xqui 'yents'a rá ñaxu ja 'nara nthuhña, ne yá nxadi bi ma bá a, ne bi 'ñembabi:

—¡Xahnate! 'Matho hinguí tu ri mui gue ma ga cuihɥ ja ra dehe.

³⁹ Nu'bú ra Jesu bi nangui ne bi zui ra bɥn্থi, ne bi 'ñemba ra ndehe:

—¡'Butho!

Y 'bestho bi tsaya ra bɥn্থi ne ya himbi 'ñani ra ndehe. ⁴⁰ Nu'bú ra Jesu bi 'ñembabi'ɥ:

—¿Hanja guí tsuhɥ? ¿Ha gue otho ri jamfrihɥ?

⁴¹ Nu'bú nuyá nxadi'a bi 'yø'ɥ, ne mi 'ñémse'ɥ 'na ngu ma'na:

—¿Te ma ts'edi hani 'bɥ? ngue'a asta ra ndahi ne ra ndehe øtuabi.

5

Ra Jesu bi 'yemba ya ts'ondahi 'nara 'ñøhø me Gadara

(Mt. 8:28-34; Lc. 8:26-39)

¹ Nepu ra Jesu ne yá nxadi bi zøni ja ra hai Gadara de ri'nandi ra ndehe. ² Y ra Jesu bi gai de ra motsa, y 'bestho bi nthøui 'nara 'ñøhø xqui 'ñehe de habu ja ya nt'agui ne mi pε'tsa ya ts'ondahi. ³ Nura 'ñøhø'a ya xi ja mi 'buhni ja ya nt'agui, ne hinto mi tsa da zami masque dra that'i co ya cadena. ⁴ Ndunthi ya 'mi'qui xcri that'i co ya cadena ja yá 'yε ne ja yá ua, pe nu'a mi c'uctho ne mi øt'e ya xenitho, ne hinto mi ja rá ts'edi pa da zami. ⁵ Ma pa ra xuui mi 'yo ja ya t'øhø ne ja ya nt'agui ne nzantho mi mafi ne mi ntseni she co ya do. ⁶ Pe nú'a ra 'ñøhø mi hyanda ra Jesu de yabu, bi nest'ihí bi ma bá tsudi ne bi ndandiñahmu. ⁷ Nepu bi mafi nts'edi ne bi 'ñena:

—Nu'i Jesu, rá T'u'i Ajuá de mahets'i, ¿te 'bε guí ne con guecje? Dí bante'ihé ja rá thuhu Ajuá gue ote xqui ma gui 'yøtcahe.

⁸ Bi ma njabu ngue'a ra Jesu ya xqui 'ñembabi:

—¡Nu'ahu ts'ondahihu, pøñhu de nuna ra 'ñøhø!

⁹ Nepu ra Jesu bi 'yambi:

—¿Te rá hu'ahu?

Y nu'ú bi dadi bi 'ñena:

—Xa thu'mgahe ya 'motho ngue'a xi dí ndunthihe.

¹⁰ Nepu nuya ts'ondahi'u xi bi bantebi ra Jesu gue hinda 'yeni de ra hai Gadara. ¹¹ Ne guetbu ja ra t'øhø mi 'yoni 'nara danga taxo ya ts'udi mi ñuni.

¹² Hangue nú'u ya ts'ondahi bi bantebi ra Jesu ne bi 'ñembi:

—'Racje nsequi ga ma ga cutheni ja ya ts'udi.

13 Nu'bá ra Jesu bi umba nsequi bi ma'ua pa bi yut'a ja ya taxo ts'udi. Y nuya taxo ts'udi'ua bi nest'ihhi bi nhyot'a ja ra ndehe ne bi jat'i'ua. Ne nú'a ra taxo mi ngu yo 'mo.

14 Nu'bá nú'ua ya mapts'udi bi nest'ihhi bi ma'ua pa mbo ra hnini ne gatho rá nthets'i pa mi xipa ya ja'i de nú'a te xqui nja. Nepu ndunthi ya ja'i bi 'ñehe pa da hyandi te xqui nja. 15 Nú'ú bi zøhø habu mi 'bui ra Jesu ne mi 'buhni nehe nú'a ra 'ñøhø to'o mi pε'tshma ya ts'ondahi, ne bi hyandi'ua mi huhni, ya mi he rá dutu ne ya mi ja rá mfeni. Nu'bá xi bi 'yø'ua ngue'a nu'ú mi padi gue nura 'ñøhø'a xi mi pε'tsa ndunthi ya ts'ondahi hmaha. 16 Nepu nuya ja'i to'o xqui hyandi te bi tho ya ts'udi ne ra 'ñøhø to'o mi pε'tsa ya ts'ondahi, bi metuabi ma'ra, ne xi bi 'ño ra 'bede. 17 Hangué ya me Gadara bi mudi bi bantebi ra Jesu gue da bøni de guehni.

18 Y nu mi yopa bøxa ra Jesu ja ra motsa, ra 'ñøhø nú'a to'o mi pε'tsa ya ts'ondahi bi bantebi'a gue da hopi da meui. 19 Pe ra Jesu himbi hopi, bi 'ñembí:

—Grí ma ri ngu ne bá xipa gatho ri ja'i de gatho nú'ua ya t'øt'e xa 'yøt'a'i Ajuá ngue'a bi huec'a'i.

20 Hangué bi ma nú'a ra 'ñøhø nuni ja ra hai Decápoli ne ja bi 'muhni bi xipa ya ja'i de nú'a te xqui 'yø'tuabi ra Jesu, ne gatho to'o bi 'yøde xi bi 'yø'ua.

*Bi ñani rá t'ixu ra Jairo, nehe bi ñani nú'a ra 'bεhñá bi damba rá he ra Jesu
(Mt. 9:18-26; Lc. 8:40-56)*

21 Ra Jesu ne yá nxadi bi yopa 'raxa ma'na'qui pa ri'nandi ra ndehe, ne ja bi mani 'nara hmuntsja'i

pa bá tsudi'a ja ra ñanga ndehe habu bi zøhø.
 22 Nehe bi zønini 'nara 'ñøhø mrá thuhu ra Jairo y
 mi gue'a 'na de nuya nda de ja yá nija'u. Y nu mi
 hyanda ra Jesu bi ndandiñahmu ja yá ua'a. 23 Nepu
 bi bantebi bi 'ñembi:

—Ma zi t'ixu ya ma da du. Maha pa gui hñu'tsua
 ri 'yε pa nu'á da ñani y hinda du.

24 Hangué ra Jesu bi meui'a, ne 'nara danga
 hmunts'i bi deni ne xi xmá nts'i'mi. 25 Nehe mi
 pani 'nara 'behña mi xo'tua ya ji, ya mi pe'tsa
 'ret'amayoho njeya mi tsu nura hñeni'a. 26 Xqui
 degue gatho rá boja ja ya medico y ni ts'u hinxqui
 zamahño, ma'na mi 'yo mri za'yε. 27 Nú'a ra
 'behña'a xqui 'yøde nú'a mi øt'a ra Jesu, hangue
 bi deni ja ra hmuntsja'i, bi joni ne bi dambabi rá
 he. 28 Ngue'a mi bense'a gue masque hønse rá he
 da dambabi, nu'á da ñani. 29 Y nu mi dambabi rá
 he, 'bestho bi tsaya ra ji, ne bi za gue ya xqui ñani
 de rá hñeni. 30 Y ra Jesu 'bestho bi batho gue co rá
 ts'edi xqui ñanga 'nara da'thi, hangue bi ñegui ne
 bi 'ñena:

—¿To'o xa dangagui ma he?

31 Pe yá nxadi bi 'ñembabi:

—Guí handi gue ra hmuntsja'i ri ts'ip'a'i ne guí
 ena gue to xa dañ'a'i.

32 Nu'bú ra Jesu bi nhyani ja gatho ra hmuntsja'i
 pa da badi to'o xqui dambabi rá he. 33 Y
 nura 'behña'a ya mi padi te xqui nja, hangue bi
 joni co ndunthi ra ntsu ne mi huat'i'a, nepu bi
 ndandiñahmu ja yá ua ra Jesu ne bi xipabi te xqui
 ja'a. 34 Nepu ra Jesu bi 'ñembi:

—Ma zi t'ixu'i, ya guí 'bui xá hño ngue'a xi xcá camfrigui. Grí ma te rá 'ñentho ne ya hinda ma da yopa menga ri hñeni.

³⁵ Y de mi ñaui ra Jesu nura 'bexña, bi zøhø 'nara 'mehni xqui 'ñehe de rá ngu nú'a ra nda de ra nija, ne bi 'ñembi:

—Ya bi du ri t'ixu. ¿Pa te gui xuhña ra xahnate gui tsixa ja ri ngubya?

³⁶ Pe ra Jesu ngu mi 'yøde nú'u ya noya bi mąnga ra 'mehni, bi 'ñemba ra Jairo:

—Odi tu ri mui, hønse xi da camfrigui.

³⁷ Nepu bi zixa ra Pedro, ra Cobo ne ra Xuua rá cu ra Cobo, ne himbi hopa ma'ra ya ja'i da deni. ³⁸ Y nu mi zøni'u ja rá ngu nú'a ra nda, bi hyandi mi 'buhni ndunthi ya ja'i mi mantho ne xi mi zoñ'u. ³⁹ Nu'bú ra Jesu bi yat'a ja ra ngu ne bi 'ñemba ya ja'i:

—¿Hanja guí zoñhu ne guí manthohu? Nura nxutsi ahatho, hingue xa du.

⁴⁰ Pe ya ja'i bi dentho. Nu'bú ra Jesu bi 'bepa gatho ya ja'i da bøni de ra ngu, nepu bi zixa rá nana ne rá dada ra nxutsi, ne co nú'u mi 'ñoui bi yat'a habu mi 'beni. ⁴¹ Y bi mipa rá 'ye, ne bi 'ñembi:

—Talitha, cumi. —Nura noya'a ne da 'ñena: Ma zi t'ixu'i, dí xi'a'i gui nangui.

⁴² Nepu 'bestho bi nangui ne bi ño. Hangue ya ja'i xi bi 'yø nts'edi. Y nú'a ra nxutsi'a mi pe'tsa 'ret'amayoho njeya. ⁴³ Pe ra Jesu bi hñu'mba ra hña gatho nú'u mi 'buhni gue ni 'na hinto da xipi de nú'a xqui 'yøt'a. Nepu bi manda gue da t'umba te da zi nú'a ra nxutsi.

6

*Ra Jesu mi 'buhni Nasare
(Mt. 13:53-58; Lc. 4:16-30)*

¹ Ra Jesu bi bōni de guehni bi ma ja rá hai, bi mēui yá nxadi. ² Ne ja ra pa dega tsaya bi yat'a ja ra nija pa bi nxahnate, ne ndunthi nú'ᵤ to'o mi øde, mi 'yø ne mi ena:

—¿Habᵤ xa badi nú'a manì? ¿To'o xa umbabi ra danga mfadi? ¿Habᵤ xpá hñá nú'a ra ts'edi pa da 'yøt'a nú'ᵤ ya danga nt'udi øt'e? ³ Nuni go guehni ra yaxi, nurá t'ᵤ ra Maria, ne go yá cu ra Cobo, ra Jose, ra Juda ne ra Simu, ne yá nju 'bucua con guezᵤ.

Ne nu'ú mri 'yøtho, himbi gamfri. ⁴ Hangué ra Jesu bi 'ñembabi'ᵤ:

—'Nará 'mēhni Ajuá da t'umba ra t'equ'eí habᵤ hingo rá hai, ha nu go rá hai hinto umba ra t'equ'eí, nixi ya mengu rá ngu.

⁵ Ra Jesu himbi za bi 'yøt'a ndunthi ya nt'udi ja rá hai ngue'a hinto mi ne da gamfri. Hønsē bi hñuxa yá 'yē ja ts'utho ya da'thi pa bi ñani'ᵤ. ⁶ Y nu'á bi 'yø ngue'a ni 'na tᵤqui himbi ne bi gamfri nuya ja'i, ne bi bōni de guehni bi ma ja ma'ra ya t'uca hnini pa da xahna ya ja'i.

*Ra Jesu bi mēhna yá nxadi pa da zofo ya ja'i
(Mt. 10:5-15; Lc. 9:1-6)*

⁷ 'Mēfa ra Jesu bi zohna nú'ᵤ 'rēt'amayoho yá nxadi ne bi umba ra ts'edi pa da 'yēmba ya ts'ondāhi to'o di pē'tsi. Nepᵤ bi mēhni'ᵤ dega yoho. ⁸ Ne bi xipabi'ᵤ gue hinte da hñats'i pa ja ra 'ñu, nixi yá 'røzā, nixi nú'a te da zi, ni ra boja, hønsē yá

bordo ha. ⁹ Nehe bi xipi gue da di'ta yá thiza ne da hñaxa 'nada ra pat'i. ¹⁰ Nehe bi 'ñembabi:

—Nu xcrí tsøñh_u ja 'nara ngu, ja gui 'buth_uni asta hingui pøñh_u de nú'a ra hnini'a. ¹¹ Y nu'b_u gui tsøñh_u ja 'nara hnini ne hinto da 'ra'ah_u ntsaya nixi da 'yøde nú'a gui mañh_u, nu'bú pøñh_u de guehni. Y de xcrí pøñh_u, gui huat'a ri thizah_u pa hingui hñaxh_u nixi ra hai de nura hnini'a, y njab_u da badi'_u de nú'a xa 'yøt'_u. Majuani dí xi'ah_u gue nu sta zø ra pa da nja ra nsuca uenda, nura pa'a ya mengu de guehni ma'na ma da ncastiga que ya mengu de ra ts'ohnini Sodoma ne Gomorra.

¹² Mi uadi bi mąnga ra Jesu njab_u, yá nxadi bi ma de guehni pa da zo ya ja'i pa da ñobri'_u de yá ts'oqui. ¹³ Ne mi eni ndunthi ya ts'ondahi, ne mi co'tsua ra aceite ya da'thi ne mi ñani'_u.

*Ra Xuua Xi'tsate bi thacua rá ñaxu
(Mt. 14:1-12; Lc. 9:7-9)*

¹⁴ Ha nuya pa'_u haburaza xi xqui nt'øde de nú'_u ya dąnga t'øt'e mi øt'a ra Jesu, asta ra nda Erode bi zo rá gu nehe. Hangu bi 'ñena:

—Go gue'a ra Xuua Xi'tsate ya xa yopa nte de ra du, hangu nubyá ma'na ja rá ts'edi pa da za da 'yøt'a nuya dąnga nt'udi.

¹⁵ Ma'ra ya ja'i mi ena:

—Go gue'a ra badi Elía.

Y nu ma'ra mi ena:

—Go gue'a 'nará 'mehni Ajuą ngu nú'_u mi 'bui maya'b_u.

¹⁶ Ha nu mi 'yøde ra nda Erode njab_u, bi 'ñena:

—Gue'a ra Xuua nú'a dá tacua rá ñaxu ne ya xa yopa nte ma'na'qui.

17 Bi beni njab_u ngue'a xqui mēhni to bi g_u ra Xuua pa bi got'a fadi, ngue'a xqui hñacuabi hmaha gue hinda 'yøt'e drá 'behñ_a ra Erodía, ngue'a ra Erodía mrá 'behñ_a ra Lipe nú'a to'o mrá cu ra Erode. 18 Ra Xuua xqui hñacuahm_a ra Erode ne xqui 'ñembi:

—Hingui ho gui tsimba rá 'behñ_a ri cu.

19 Hangué ra Erodía xi bi utsa ra Xuua ne mi ne to da gats'i pa da hyo, pe himi tsa, 20 ngue'a ra Erode mi su ra Xuua pa hinte da t'ø'tuabi, ngue'a mi pađi gue mrá hoja'i ne xmá nt'axi rá mfeni hangue mi pē'tsua ra t'equ'ei. Ne mi ho da 'yøde nú'a mi mā, pe himi tso rá mfeni nú'a mi øde hangue himi pađi te da beni. 21 Pe bi zø ra pa bi nja ngu nú'a mi ne ra Erodía. Nu mi da rá pa ra Erode bi 'yøt'a 'nara ngo ne bi 'ñehe gatho yá mfats'i ne ya nzaya ne ya t'uca nd_a to'o mi manda ra hai Galilea. 22 Nuni ja ra ngo bi yut'a rá t'ixu ra Erodía ne bi nei ja yá thandi'ū. Ha ra nd_a Erode ne nú'ū to'o mi huhui ja ra mexa bi hopa rá hnei. Hangué ra Erode bi 'ñemba ra nxutsi:

—'Yacagui gatho nú'a gui ne y ga 'ra'a'i.

23 Ne bi jurabi ne bi ñ_a'tuabi da umbi asta made de hab_u gatho mri manda 'b_u da 'yadi. 24 Nep_u bi bønga ra nxutsi ne bá amba ra Erodía nurá nan_a'a ne bi 'ñembi:

—¿Te ga adi 'b_u?

Y rá nan_a bi 'ñembi:

—Xipi da 'ra'i rá ñ_axu ra Xuua Xi'tsate.

25 Nu'b_u nú'a bi d_ama mengui ja ra nd_a ne bi 'ñembi:

—Dí ne gui 'racagui nubya 'bestho rá ñ_axu ra Xuua Xi'tsate ja 'nara manza.

26 Nu'bú ra nda bi du rá m̄ai nts'edi. Pe ya xqui jurabi nú'a ra nxutsi ne xqui 'yøde gatho to'o mi huhuini ja ra mexa, hangue mi p̄e'tsi te da 'yøt'e nú'a xqui mā. 27 Hangue bi dama mehna 'nara soldado pa da hñampa rá ñaxu ra Xuua. 28 Nep̄u nú'a ra soldado bi ma ja ra fadi bá tacua rá ñaxu ra Xuua, ne bi 'yents'a ja 'nara manza pa bá hampa ra nxutsi, nep̄u ra nxutsi bi hñá'tsua rá nana.

29 Y nu mi 'yøde yá nxadi ra Xuua bi ma ja ra fadi pa bi du'tsua rá ndo'yo pa bá agui'ḡ.

Ra Jesu bi 'uinga thogui cat'a 'mo ya ja'i
(Mt. 14:13-21; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14)

30 Nú'ḡ 'ret'amayoho yá nxadi ra Jesu xqui mehni da ma da zofo ya ja'i, 'mefa bá pengui de hab̄u xqui ma, ne bi munts'i'ḡ hab̄u mi 'b̄ai ra Jesu, ne bi xipi gatho te xqui 'yøt'e'ḡ ne nú'a xqui 'ñudi'ḡ.

31 Nu'bú ra Jesu bi xipabi'ḡ:

—Maha ga 'uegueh̄u 'namb̄u sehe pa ga ntsayah̄u.

Mi m̄anga njab̄u ngue'a ndunthi ya ja'i mi pa y mi tsøhø hab̄u mi 'b̄ai'ḡ ne mi otho ra pongui pa da ntsaya nixi pa da ñuni. 32 Hangue bi ma'ḡ co 'nara motsa pa bi 'rani ri'nandi hab̄u hinto mi 'b̄ai. 33 Pe ndunthi ya ja'i bi hyandi mi ma'ḡ ne bi hyandatho'ḡ ra Jesu hab̄u rí zøni, hangue nu'á ne ndunthi de nú'ḡ mi 'b̄u ja ya t'ḡhnini bi nest'ih̄i bá gat'i ja rá hyo ra ndehe ne go rá m̄adi bi zøñ'ḡ. 34 Y nu mi zønga ra motsa ja ra ñanga ndehe, bi gai ra Jesu ne bi hyanda nú'a ra hmuntsja'i xqui zønini, ne xi bi huequi'ḡ ngue'a mi ngu ya d̄eti jo'o yá ma'yo, hangue nu'á bi m̄adi bi xahni'ḡ ndunthi

ya t'øt'e. ³⁵ Ha nu de ya mi nde, ya nxadi bi joni habu mi 'bai ra Jesu ne bi 'ñembabi:

—Ya bi nde ne nuua habu dí 'bahu go ra mbonthi. ³⁶ Xipa ya ja'i da ma da dai te da zi ja ya ngu ne ja ya hnini nú'u ja guetbu de guecua, ngue'a otho te da ziuayu.

³⁷ Pe ra Jesu bi dadi:

—Go da umfu te da ziyu.

Nu'bu ya nxadi bi 'ñembi:

—¿Ha gue ga mahe ga tañhe yo nthebe denario dega thuhme pa ga 'uiñheyu?

³⁸ Pe ra Jesu bi 'yambabi'u ne bi 'ñembi:

—¿Hangu ya thuhme guí hahu? Nuhu xa.

Y nu mi hyandi'u bi 'ñembabi:

—Nsøcta cut'a ya thuhme ne yoho ya zi hua dí hahe.

³⁹ Nu'bu ra Jesu bi xipa ya ja'i da 'yøt'a ya t'uca hmunts'i ne da hñudi'u ja ra 'bot'ei. ⁴⁰ Hangu bi 'yøt'a ya t'uca hmunts'i dega nthebe ne dega ndenthebe, ne bi hñudi'u. ⁴¹ Nu'bu ra Jesu bi gu nú'u cut'a ya thuhme ne nú'u yoho ya hua, ne bi nøts'e mahets'i ne bi umba njamadi Ajuá rá Dada. Nepu bi hyeca ya thuhme ne bi hyecua yá nxadi pa da umba ya ja'i, ne bi xeni nú'u yoho ya hua pa bi thecua gatho nú'u ya hmuntsja'i. ⁴² Y gatho bi ñuni asta bi niña'u. ⁴³ Nepu bi hmunts'a gatho ya xeca thuhme ne ya xeca hua nú'u bi bongui, ne bi ñuxa 'ret'amayoho ya 'bøts'e. ⁴⁴ Ha mi ngu cut'a 'mo ya 'ñøhø nú'u bi ñuni, y nuya 'behña ne ya batsi himbi ma 'mede.

*Ra Jesu bi 'ño maña ra ndehe
(Mt. 14:22-27; Jn. 6:16-21)*

45 Nepu ra Jesu bi xipa yá nxadi gue da 'met'o'u co ra motsa pa ri'nandi pa rí mani ja ra hnini Betsaida, y nu'á bi gohini mi edi ya ja'i pa da ma ja yá ngu. 46 Y mi uadi bi 'ñedi'a, bi bøxa ja ra t'øhø pa bá apabi Ajuá rá Dada. 47 Y ya mi 'mexuui ra pa'a ra motsa ya mi 'yo madetho ra ndehe, ha nura Jesu mi 'bútritho ja ra t'øhø sehe. 48 Y bi hyanda yá nxadi gue ya xqui zabi'u de mi 'yonga ra motsa ngue'a mi tsedi ra bunti ne himi hopi da 'ño. Y nurá hyax'a hamxuditho ra Jesu bi ma pa ri'nandi mi 'yotho maña ja ra dehe, ne mi ma da tho'tshma yá nxadi. 49 Pe yá nxadi bi hyandi mi 'yo maña ja ra dehe ne xi bi mafi'u ngue'a mi hu yá mai gue mi 'nara pite. 50 Ri gatho'u bi hyandi ne xi mi tsu'u. Pe ra Jesu 'bestho bi zofo ne bi 'ñembi'u:

—¡Oguí tsuh, go gueque, oguí tu ri muih!

51 Nepu bi bøxa ja ra motsa con gue'u ne 'bestho bi ntsaya ra bunti, hangue yá nxadi xi bi 'yø nts'edi. 52 Himi padi'u te ma ts'edi mi ha, nixi xqui zoda yá mfeni hanja xqui japi da xu ya thuhme, ngue'a xma me yá coraso'u.

*Ra Jesu bi 'yøthe ya da'thi nuni Genesare
(Mt. 14:34-36)*

53 Nu mi 'rats'i'u pa ri'nandi bi zøni ja ra hai Genesare ne ja bi dat'ni yá motsa. 54 Y ngu bi gai'u de ra motsa, ya ja'i 'bestho bi badi gue go mi gue'a ra Jesu. 55 Nepu nu'u bi dama ma ja ya ngu gatho rá nthets'i nura hai'a pa bá tsi ya da'thi co yá 'bebo ne bi ts'its'i pa habu xqui t'øde mi 'bu ra Jesu. 56 Y haburaza mi pa'a ja ya danga hnini o ja ya t'uca hnini, ya ja'i mi tsi ya da'thi mi pegui ja ya 'ñu, ne ora mi thohni ra Jesu mi bantebi ya ja'i gue da

hopa ya da'thi da dambabi masque hõnse rá ñani rá he. Ne toraza mi thambabi, 'bestho mi ñani de yá hñeni.

7

Hanja gra nts'oca ya ja'i (Mt. 15:1-20)

¹ 'Raya fariseo ne 'raya xahnate de ra ley nú'ụ xqui 'ñehe de Jerusale bi munts'i ne bi ma bá c'a'tsa ra Jesu. ² Ne bi hyandi gue 'rayá nxadi ra Jesu bi ñuni nsinque xqui nxụ'yε ngu yá nzai'ụ, hangue bi ñama'ñụ'ụ. ³ (Ngue'a ya fariseo ne gatho ma'ra ya xodyo xi xqui nzai da nxụ'yε ante da ñuni ngue'a njabụ yá nzai ndu yá xita, y nu'bu hinda nxụ'yε ngu yá nzai hinda ñuni. ⁴ Ne 'bu ora da menga tai'ụ, 'bu hinda nxụ'yε hinda ñuni. Nehe mi ja ma'ra yá nzai nú'ụ xqui 'ñutui ndu yá xita: da xut'a yá ntsi, nuya 'bada ne nuya ts'øe dega bøjā, ne da mε'tsa yá mfidi pa da gohi strá nt'axi. Ngue'a mi hu yá mai'ụ gue co nú'ụ ya t'øt'e mi øt'e da t'axca yá mfeni ja rá thandi Ajuā.) ⁵ Hangue nuya fariseo ne ya xahnate de ra ley bi 'yambabi ra Jesu ne bi 'ñembi:

—¿Hanja nuyụ ri nxadi hingui øt'e ngu yá nzai ndu ma xitahụ maya'bu? Nuyú ri ñuni masque hinxa nxụ'yε.

⁶ Nu'bú ra Jesu bi datuabi'ụ:

—Nu'ahụ gyá yohmihụ. Ra bađi Isaía bi ma de gue'ahụ maya'bu gue Ajuā bi 'ñena njaua: Nuna hniniñā ri nsundagui hõnse dega noyatho, pe nuyá mfeni go bí 'yo yabụ de gueque.

⁷ Nu'ú xøcambenigui pe hinte ri muui yá søcambeni,

nguetho nu'ɥ yá hmanda ri manda'ɥ go yá hmandase, ne mañ'ɥ gue go stá 'bɛpca'ɥ.

⁸ Xi majuañi ngu bi mañga ra Isaia de gue'ahɥ, ngue'a nu'ahɥ xcá tsocuahɥ yá hmanda Ajuá pa go grí denbahɥ yá hmanda ndu ri xitahɥ. Nu'ahɥ nu'a ri 'bɛfiɥ, hɔnse ra nsut'a 'bada ne ma'ra ya ntsi, y ma'ra ya t'ɔt'e de ra nt'axqui.

⁹ Nehe bi 'ñembabi'ɥ:

—Guí hu ri mañhɥ gue xá hño nú'a xcá tsocuahɥbɥ yá hmanda Ajuá pa go guí ø'tuahɥ yá nzai ndu ri xitahɥ. ¹⁰ Nura Moise bi 'ñena: “Umba ra t'equ'ei ri dada ne ri nana ne gui su'ɥ”, ne “nu'a tó'o da zanga rá dada o rá nana dá tho.”

¹¹ Pe nu'ahɥ guí eñhɥ gue xá hño to'o da xipa rá nana ne rá dada njaua: “Nuna ra boja ndí 'ra'ahɥ hmañá, nubya go ma ga umba Ajuá ngue'a ra Corbán.” (Ra Corbán rí bɔni da 'ñena 'nara 'baha xa t'equé pa Ajuá.) ¹² Y njabɥ guí emfɥ ya ja'i gue ya hinte da umba yá dada ne yá nana, ne ya hinda su'ɥ. ¹³ Njabɥ guí pumfrithohɥ nú'a bi ma Ajuá, ne hɔnse go guí ø'tuahɥ yá nzai ndu ri xitahɥ, y nehe njabɥ guí utua ri bɔtsihɥ. Ne ndunthi ma'ra ya t'ɔt'e guí øthɥ mahyɛgui ngu nuna.

¹⁴ Nu'bú ra Jesu bi yo zofu ra hmuntsja'i ma'na'qui ne bi 'ñembi'ɥ:

—'Yødehɥ guí gathohɥ ne dá zo ri mfenihɥ núna ma ga ma. ¹⁵ Nu'a cut'a ja rá ne ra ja'i hingo gue'a japi da nts'oqui, pe nú'a pɔni de rá mfeni ha, go gue'a japi da nts'oqui. ¹⁶ Nu'a tó'o ja rá t'øde pa da 'yøde, dá 'yøde núna dí ma.

¹⁷ Nepɥ bi 'uegue'a de ra hmuntsja'i, ne bi yat'a ja ra ngu nú'a xqui mihi, y nuni ja bi 'yambani sehe

yá nxadi te rí bɔnga nú'a xqui xipa ya ja'i. ¹⁸ Nu'bu ra Jesu bi 'ñembabi'ɥ:

—¿Ha gue ne'ahɥ hinte ri fadihɥ? ¿Ha hinguí pahɥ gue hingue nú'a da zi ra ja'i go gue'a da japi da nts'oqui? ¹⁹ Ngue'a nú'a ts'i cat'atho ja rá mui 'na, ne pøni ne hinguí ts'ocua rá mfeni.

Njabɥ bi mɔnga ra Jesu gue xá hño da ts'i gatho ya nzaqui. ²⁰ Nepɥ bi 'ñena:

—Nu'a ri japi da nts'oca ra ja'i, nú'ɥ ya ts'omfeni beni. ²¹ Ngue'a de ja rá ts'omfeni 'na, ja bí ehni gatho nuya ya ts'ot'øt'e: ra nts'inga medinthati, ra nt'e'behña, ra nthote, ²² ra mfe, ra ts'onc'at'i, ra nts'o'mui, ra nthate, ra nts'o'yo, ra nts'ante, ra nt'ets'i, ne nú'ɥ to'o ri hyøcua nú'a te pe'tsa ma'na, ne nú'ɥ hinguí paði nda'a ra hño nda'a ra 'ñɥ. ²³ Gatho nuya ya ts'oqui bí ehe de yá ts'omfeni ya ja'i, ne go guehya japi da nts'oqui.

*'Nara 'behña himrá me Israel bi gamfri ra Jesu
(Mt. 15:21-28)*

²⁴ Nepɥ ra Jesu bi bøni de guehni ne bi ma ja ra hai guetbɥ ra hnini Tiro ne Sidó. Ne ja bá cat'ini ja 'nara ngu, y himi ne to xa badi hmaha, pe 'bestho bi fatho. ²⁵ Ha guetbɥ de guehni mi 'bɥhni 'nara 'behña nú'a mi pe'tsa 'nará t'ixu gue mi pe'tsa 'nara ts'ondahi. Ne bi 'yøde gue xqui zøhni ra Jesu, hangue nu'á 'bestho bi ma bá c'a'tsi ne bi ndandiñahmu ja yá ua'a. ²⁶ Nura 'behña'a himrá me Israel ngue'a mrá me Sirofenicia. Nu'á bi bantebi ra Jesu pa da 'yɛmba ra ts'ondahi nú'a mi pe'tsa rá t'ixu. ²⁷ Pe ra Jesu bi 'ñembabi:

—'Mɛt'o mahyoni ga ø'tua ra hño ya me Israel, ngue'a nu'bɥ 'mɛt'o ga ø'tua ra hño ya 'ra'ñoja'i

ngu'i, nu'bu ga nja ngu nú'a to'o hamba yá hñuni ya batsi pa da umba ya tsat'yo.

²⁸ Nu'bu nú'a ra 'behña bi datuabi ne bi 'ñemi:

—Majuani nú'a guí ma Ndada, pe ya tsat'yo tømtho nja'ti de ra mexa pa da guxa ya hangui nú'a da dagui de habu ri ñuni ya batsi.

²⁹ Nu'bu ra Jesu bi datuabi:

—Xcá thadi xá hño, hangue pengui, grí ma ri ngu ne bá nu ri t'ixu gue ya xa bonga ra ts'ondahi de gue'a.

³⁰ Y nu mi zonga rá ngu nú'a ra 'behña, bi zudi rá t'ixu mi 'benga ja rá fidi ne ya xqui bonga ra ts'ondahi de gue'a.

Ra Jesu bi 'yøthe 'nara gogu

³¹ Nepu ra Jesu bi ma de guehni habu mi 'bu guetbu ra hnini Tiro, ne bi gat'a ja ra hnini Sidó ne bi thogui ja ra hai Decapoli pa bi yo menga ja ra ndehe Galilea. ³² Ne nuni ja bá ts'impani 'nara 'ñøhø mrá gogu ne mrá 'bane, y nú'a to'o mri zi'a bi bantebi ra Jesu da hñuxa rá 'yε ja gue'a pa da ñani.

³³ Nu'bu ra Jesu bi gaca nú'a ra da'thi 'nambu de ra hmuntsja'i, ne bi dint'ua yá dedo ja yá gu, nepu bi zots'i yá dedo ne bi damba rá jane nú'a ra 'ñøhø.

³⁴ Nepu bi nøts'e pa mahets'i bi 'yεnga rá nga'tsi ne bi 'ñemi:

—¡Efata! —nú'a ne da 'ñena: ¡Dá xogui ri gu ne ri ne!

³⁵ Y 'bestho bi xo yá gu ne bi za bi 'yøde xá hño, ne bi tuqui rá jane ne bi za bi ña xá hño. ³⁶ Ha ra Jesu bi hñu'mba ra hña ya ja'i gue hinto da xipi, pe nu'á ma'na bi ma bá 'yonga ra 'bede. ³⁷ Y ma'na xi mri 'yø ya ja'i ne bi 'ñena'u:

—Gatho nú'a øt'e xi xá hño, asta japi ya gogu da 'yøde, ne ya gone da ña.

8

Ra Jesu bi 'uinga thogui goho 'mo ya ja'i
(Mt. 15:32-39)

¹ Ja nuya pa'ua xi bi munts'a ndunthi ya ja'i ma'na'qui, ne mi otho te da zi'ua, hangue ra Jesu bi zofo yá nxadi ne bi 'ñembabi:

²—Xi dí hueca nuya ya ja'i ngue'a ya xa 'múi hñu pa con gueque ne otho te da zi. ³'Bua ga pɛhni da ma yá ngu njabutho co ra thuhu, xi'bu rí umba ra hødu má 'ñu ngue'a 'ra xqui 'ñehe de yabu.

⁴ Pe yá nxadi bi 'ñembabi:

—¿Hanja da za ga 'uiñhu nuyua ya ja'i gue nuua habu dí 'buhu go ra mbonthi?

⁵ Nu'bú ra Jesu bi 'yambabi yá nxadi ne bi 'ñembi:

—¿Hangu ya thuhme guí hahu?

Nu'ú bi datbi ne bi 'ñembi:

—Hømse yoto.

⁶ Nu'bú ra Jesu bi xipa ya ja'i da hñudi. Nepu bi gu nú'ua yoto ya thuhme ne bi umba njamadi Ajuá rá Dada. Nepu bi hyeque ne bi umba yá nxadi pa da xɛnbabi ya hmuntsja'i. ⁷ Nehe mi ha'ua 'raya 't'uca hua ne bi umba ra Jesu. Nepu nu'á bi 'yapa Ajuá da japi, ne bi xipa yá nxadi da umba ya ja'i ya zi xɛca hua. ⁸ Y gatho ya ja'i bi ñuni asta xi bi niña. Nepu ya nxadi bi munts'a ya xɛni nú'ua bi bongui y bi ñuxa yoto ya 'bøts'e. ⁹ Ha mi ngu goho 'mo ya 'ñøhø nú'ua bi ñuni, y nuya 'behña ne ya batsi himbi ma 'mede. Nepu ra Jesu bi 'ñedi'ua. ¹⁰ Ne nu'á 'bestho bi bøxa

ja ra motsa co yá nxadi ne bi 'rats'i bi ma ja ra hai Dalmanuta.

Ya fariseo mi adi da t'utua 'nara nt'udi dega milagro

(Mt. 16:1-4; Lc. 12:54-56)

¹¹ Nepu 'raya fariseo bi ma bá tsudi ra Jesu ne bi mudi bi xaxi, ne bi xipi gue da 'yøt'e pa da hnequi 'nara nt'udi de mahets'i pa da hyandi'u ua xi majuañi mrá 'mɛhni Ajuá. ¹² Nu'bú ra Jesu xi bi 'yenga 'nara nga'tsi ne bi 'ñena:

—¿Hanja nú'ahu guí 'buhu mapaya guí ahú ga øt'a 'nara nt'udi? Xi majuañi dí xi'ahu gue nuga hinga u't'ahu ni 'nara nt'udi.

¹³ Nu'bú nu'á 'bestho bi zohni'u ne bi yopa bøxa ja ra motsa pa bi ma ri'nandi ra ndehe.

Ra nzoi de ya fariseo

(Mt. 16:5-12)

¹⁴ Ha nuyá nxadi xqui pumfri da hñaxa 'raya thuhme, hønse 'natho mi hñá'u ja ra motsa. ¹⁵ Nepu ra Jesu bi zofo'u ne bi 'ñembi:

—Jamasuhu de yá nzoi ya fariseo ne rá nzoi ra Erode.

¹⁶ Nu'bú yá nxadi bi 'ñémse'u 'na ngu 'na:

—Nuní xicju njabu ngue'á hindí hahu ra thuhme.

¹⁷ Pe ra Jesu bi batho te mi beñ'u ne bi 'ñembabi'u:

—¿Hanja guí 'ñemfu gue otho ra thuhme? ¿Ha gue nsøtho'á oda ri mfenihu? ¿Ha gue hinguí tsoda ri mfenihu de nú'á ra ts'edi dí pɛ'tsi? Xi xá me ri corasohu. ¹⁸ Ja ri dahú pe hinguí hanthu, ne ja ri guhu pe hinguí øhu, nixi guí beñhu nú'á stá øt'e co nú'u ya thuhme. ¹⁹ Xi nú'bu ndá xeni nú'u cøt'a ya

tuhme ne dá 'uinga c̄at'a 'mo ya ja'i, ¿hangu ya 'b̄øts'e gá x̄eca thuhme bi bongui xa?

Y nu'á bi d̄adi bi 'ñena:

—'Ret'amayoho 'b̄øts'e.

²⁰ Nep̄a bi 'ñena:

—Nehe xi nú'b̄a ndá x̄eni nú'á yoto ya thuhme ne dá 'uinga goho 'mo ya ja'i, ¿hangu ya 'b̄øts'e gá x̄eca thuhme bi bongui xa?

Y nu'á bi 'ñena:

—Yoto 'b̄øts'e.

²¹ Nu'b̄a ra Jesu bi 'ñembi'á:

—¿Y ne njab̄a hinxa zoda ri mfenih̄a de nuna ra ts'edi dí h̄ña?

Ra Jesu bi 'yøthe 'nara goda nuni Betsaida

²² Nu'b̄a ra Jesu ne yá nxadi bi z̄oni ja ra hai Betsaida, ne ja guehni bá ts'impabi 'nara goda, y nú'á to'o bá tsi bi b̄antebi gue da h̄ñuxa rá 'yε ja gue'a pa da ñ̄ani. ²³ Nu'b̄a ra Jesu bi c̄uhna ra goda pa bi ḡuca m̄øte de ra hnini, ne bi go'tsuabi rá jini ja yá da, ne bi h̄ñuxa yá 'yε ja gue'a, ne bi 'ñembi:

—¿Ha gue ja te guí handí?

²⁴ Y nu'á bi z̄øt'a yá da ne bi 'ñena:

—Dí handa ya ja'i di 'yo pe di hnequi ngu ya za.

²⁵ Nu'b̄a ra Jesu bi yopa h̄ñu'tsua yá 'yε ja yá da nú'a ra goda, ne nu'á bi ñ̄ani ne xi bi hyandi xá h̄ño gatho. ²⁶ Nep̄a ra Jesu bi m̄ehni da ma rá ngu, ne bi h̄ñacuabi gue hinda ȳat'a ja ra hnini pa hinda xipa ya ja'i de guehni.

*Ra Pedro bi ma gue ra Jesu go gue'a ra Cristo
(Mt. 16:13-20; Lc. 9:18-21)*

27 Mɛfa ra Jesu bi ma co yá nxadi ja ya t'ɥca hnini nú'ɥ mi ja guetɥ ra dāhni Cesarea de Filipino. Y de má 'ñu nú'á bi 'yamba yá nxadi ne bi 'ñembi:

—¿Ha hingá øhɥ ya ja'i ma to'oguiga?

28 Nu'bú nu'ú bi dādi ne bi 'ñena:

—'Ra ena gue go gue'e grá Xuua Xi'tsate, ma'ra ena grá bādi Elía, ha nu ma'ra ena gue go gue'e 'na de nú'ɥ ma'ra yá 'mɛhni Ajuá nú'ɥ mi 'bɥi maya'bɥ.

29 Nu'bú ra Jesu bi 'yambi'ɥ ne bi 'ñembi:

—Xi'ahɥ, ¿te guí mañhɥ de gueque?

Y ra Pedro bi dādi ne bi 'ñembi:

—Nu'i go gue'e grá Cristo xpá mɛñ'a'i Ajuá pa gui nda.

30 Nu'bú ra Jesu bi hñu'mba ra hñá gue hinda xipa ma'ra ya ja'i mi to'o'a.

Ra Jesu bi ma de rá du

(Mt. 16:21-28; Lc. 9:22-27)

31 Nepɥ ra Jesu bi madi bi xipabi yá nxadi nú'a ma da t'ø'tuabi, ne bi 'ñembi'ɥ:

—Nú'a To'o bi e bi Nja'i pɛ'tsi ma da sufri ndunthi. Ya ndaxjua nda ne ya nda gá macja ne ya xahnate de ra ley ma da ɥtsa asta da hñu yá mɥi da hyo, pe rá hñupa da yopa nte de rá du.

32 Bi xipi'ɥ co ya noya hinxá hñei, hangue ra Pedro bi gɥqui 'nambɥ ne bi madi bi zɥi pa hinda 'yøt'e njabɥ. 33 Nu'bú ra Jesu bi mpɥnts'i ne bi hyanda gatho yá nxadi ne bi zɥi ra Pedro bi 'ñembi:

—i'Uegue de gueque, nu'i guí hampa rá ts'ɛdi ra Satá hangue guí xica njabɥ! Ngue'a nu'í hinguí ma ngu nú'a manga Ajuá, nu'í guí øt'a nú'a go yá paha ya ja'i.

34 Nepu bi zohna yá nxadi ne ya ja'i ne bi ñembabi'u:

—Nu'a tó'o da ne da dengagui, hinda za da 'yøt'e nú'a go rá paha sehε. Mahyoni da dengagui masque da tho ya nt'utsate ne ya 'betsa asta rá du.

35 Nu'a tó'o da ñanga rá te por hinda dengagui, nú'á ma da 'bedi rá te. Pe nu'a tó'o da 'ñei pa da du po rá ngueque ne po ra maça noya, nú'á da zu rá te pa nzantho. 36 ¿Te rá 'bε da dāhā 'nara ja'i 'bu da me'tsa gatho ya hño de ra ximhai, y ne da 'mεdi rá te? Otho. 37 Ngue'a ni 'na de nuya hño'u hinda za da pøhøbi rá te. 38 Nu'a tó'o da gøngagui ne da ntsa da mąnga ma noya ja yá thandi ya 'yøt'ats'oqui gá ja'i ne ya 'ñagamfri, 'mεfa necagui ma ga ma gue hındi padi'a nehe nu xcrá yopa pengaua. Nura pa'a ma ga 'ño'be ya εnxε, ne ga hnequi co rá nsunda Ajuā ma Dada.

9

1 Nehe ra Jesu bi 'ñembabi'u:

—Xi majuañi dí xi'ahu, 'ra de gue'ahu guí 'buhua gri tethohu ma gui hyanduahu rá ts'edi ra Ndā de mahets'i sta 'ñehe.

*Bi mpadi rá 'bai ra Jesu
(Mt. 17:1-13; Lc. 9:28-36)*

2 Rá 'rato ma pa, ra Jesu bi zixa ra Pedro, ra Cobo ne ra Xuua, ne bi ma sehε'u ja 'nara t'øhø xá hñets'i. Y ne de guehni ja bi mpadini rá 'bai ra Jesu ja yá thandi'u. 3 Nurá he xi bi huεxqui ne xi bi t'axqui ngu ra tse, y jo'o ni 'nara meni nuua ja ra ximhai da japi da t'axca 'nara he ngu'a. 4 Nepu de guehni nuyá nxadi bi hyandi'u gue mi ñaui'a ndu ra Elía

ne ndu ra Moise nú'ɥ myá 'mɛhni Ajuá. ⁵ Hangué nura Pedro bi 'ñembabi ra Jesu:

—Ma Xahnate'i, j̄p̄ode xá hño ga 'bɥhɥua! Xi'bɥ ga hocje hñu ya zi ja'tsi, 'na pa gue'e, ma'na pa ra Moise, ha nu ma'na pa ra Elía.

⁶ Nuya nxadi xi bi ntsu, hangue ra Pedro ngu bi 'bɛ rá mfeni ne himi pa nú'a mi ma. ⁷ Nepɥ bi go'mi'ɥ 'nara guui, ne de guehni ja ra guui bi nt'ode 'nara noya bi 'ñena:

—Nuna guehna ma hm̄aca T'ɥ. 'Yøhɥ nú'a ma.

⁸ Y 'mɛfa ya nxadi bi hyandi gue ya mi jo'oni nú'ɥ ma'ra, hõnse ra Jesu mi 'baseni.

⁹ Y nu mi gai'ɥ de ra t'øhø, ra Jesu bi hñu'mba ra hñá nú'ɥ hñu yá nxadi, ne bi 'ñembi:

—Oto xqui ma gui xiphɥ de nú'a xcá hyanthɥ asta hinda yopa nte de rá du Nú'a To'o bi e bi Nja'i.

¹⁰ Hangué nú'ɥ hñu ya nxadi hinto bi xipabi de nú'a xqui hyant'ɥ. Pe nu'ú mri 'ñámbi 'na ngu ma'na, ne mi eñ'ɥ:

—¿Te rí bõnga nú'a ra noya bi 'ñena gue asta hinda yopa nte'a de rá du?

¹¹ Nu'bú nu'ú bi 'yambabi'a ne bi 'ñembabi:

—¿Hanja enga ya xahnate de ra ley gue 'met'o ma da 'ñehe ra Elía nepɥ ja da 'ñehe ra Cristo nú'a rá 'mɛhni Ajuá pa da e da nda?

¹² Nu'bú nura Jesu bi da'di ne bi 'ñembabi'ɥ:

—Haha, go rá m̄adi ma da 'ñehe ra Elía pa da zofo ya ja'i da ñobri de yá ts'oqui ja rá thandi Ajuá, nepɥ ja da 'ñehe Nú'a To'o bi e bi Nja'i. ¿Xi te m̄anga ja ra M̄aca T'ofó de Nú'a To'o bi e bi Nja'i? Nu'a ma, m̄a gue ma da tho ya ɥgui ne da t'utsa. ¹³ Pe de nú'a gá 'yangahɥ de ra Elía, dí xi'ahɥ gue ya xa zøhø'a, y

nuya ja'i bi 'yø'tuabi nú'a go bi ne'ụ, ngu xa nt'ofa
ja ra Maça T'ofa njabu bi t'ø'tuabi'a.

*Ra Jesu bi 'yemba 'nara ts'ondahi 'nara ts'unt'ụ
(Mt. 17:14-21; Lc. 9:37-43)*

¹⁴ Nu de ya xqui menc'ụ de ja ra t'øhø y ya mi
ma da zøhø habụ mi 'bui nú'ụ ma'ra ya nxadi, bi
hyanda 'nara danga hmuntsja'i xqui got'atho nú'ụ
ma'ra ya nxadi, ne mi 'bahuini ya xahnate de ra
ley mri ntsanoyau'ụ. ¹⁵ Ha nu mi hyanda ya ja'i bi
zønga ra Jesu, himi pađi te da beñ'ụ, ne bi nest'ihi
bi ma bá zengua. ¹⁶ Ha nura Jesu bi 'yambabi yá
nxadi ne bi 'ñembi:

—¿Te ma noya nguí mañhụ con guehyụ?

¹⁷ Nepụ 'nara ja'i nú'a mi 'ba ja ra hmuntsja'i bi
dađi ne bi 'ñena:

—Ma Xahnate'i, dra zin'aua 'nama t'ụ pe'tsa
'nara ts'ondahi xa japi xa ngone. ¹⁸ Y nura ora
da 'ñambabi ri japi da dagui haburaza, ne asta ri
gust'a yá ts'i ne ents'a ra fūgui ja rá ne, y ya xi xa
papa rá mui. Ya stá xipa ri nxadi pa da 'yembahma
nura ts'ondahi'a, pe nuyụ hinxa za xa 'yembabi.

¹⁹ Nu'bú nura Jesu bi dađi ne bi 'ñena:

—¡Gyá 'ñagamfrihụ! ¿Asta ha'mụ gui camfrihụ?
¿Asta ha'mụ ma ga tse't'a ri 'muihụ? Bá tsincahua
nú'a ra ts'unt'ụ.

²⁰ Nu'bú nu'ú bi zi'tsuabi nú'a ra ts'unt'ụ, ha nura
ts'ondahi nu mi hyanda ra Jesu mi 'bahni, bi japa
nú'a ra ts'unt'ụ bi dagui ne mi tani ne mi ents'a ra
fūgui ja rá ne. ²¹ Nu'bú ra Jesu bi 'yamba rá dada
nú'a ra ts'unt'ụ ne bi 'ñembi:

—¿Hangu pe'tsi de xa mudi njani?

Ha nu'á bi 'ñena:

—Desde mi notsi ya mi njani. ²² Ndunthi ya 'mi'qui ra ts'ondāhi hōt'a ja ra tsibi o ja ya mothe pa da hyo hmāhā. Hanguē 'b_u da za te gui 'yø'tuahmā, huegahe gui faxcahe.

²³ Nep_u ra Jesu bi 'ñembabi:

—Nu'i guí ena: 'B_u da za. 'B_u ja ri jamfri hā, gatho da za.

²⁴ Nu'bú rá dada nú'a ra ts'unt'u bi dadi nts'edi ne bi 'ñena:

—¡Dí camfri, pe faxcagui pa ma'na ga camfri!

²⁵ Nu'bú ra Jesu bi hyandi gue ra hmuntsja'i mi 'yo rí ts'i'mi'a, hanguē nu'a 'bestho bi 'ñembabi ra ts'ondāhi:

—Nú'i ts'ondāhi go xcá japi xa ngone ne xa ngogu nuna ts'unt'u, pe nubya nuga dí 'bep'a'i gui pøni de guehni ne hinhya'm_u gui yopa cat'a ma'na'qui.

²⁶ Nep_u nú'a ra ts'ondāhi bi mafi, ha nú'a ra ts'unt'u bi 'ñám̄ba ra nduse ma'na'qui, y ra ora'a bi bōnga ra ts'ondāhi. Ha nú'a ra ts'unt'u mi 'beni 'ñena xqui du. Ne ndunthi ya ja'i bi 'ñena gue xqui du. ²⁷ Pe ra Jesu bi mipa rá 'yε pa bi gats'i'a, nep_u nura ts'unt'u 'bestho bi 'mai.

²⁸ Y nu mi yut'a ra Jesu ja ra ngu nú'a xqui mihi, yá nxadi bi 'yambabi ne bi 'ñembabi:

—¿Hanja himbi za dá εñhe nú'a ra ts'ondāhi?

²⁹ Nu'bú nu'a bi 'ñembabi'u:

—Ya ts'ondāhi ngu nú'a dá enibya, nu'ú da za da 'yeni 'na, pe mahyoni da ayuna 'na ne da 'yapabi Ajuá con gatho rá m̄i.

*Ra Jesu bi yopa mā de rá du
(Mt. 17:22-23; Lc. 9:43-45)*

³⁰ Nepu nu'ú bi bøni de guehni, bi gat'i ja ra hai Galilea, y ra Jesu himi ne to xa badi ua mi 'yoni,
³¹ ngue'a mi xahna yá nxadi, mi embabi'ɥ:

—Nú'a To'o bi e bi Nja'i ma da t'ent'ua ja yá 'yε ya ja'i, ha nu'ú ma da hyo, pe rá hñupa ma da yopa nte de rá du.

³² Pe nuyá nxadi himbi badi te mri bønga nuya noya bi xipabi'ɥ, ne mi tsu da 'yambabi.

Nú'a to'o ma'na ma da nja rá nsu

(Mt. 18:1-5; Lc. 9:46-48)

³³ Nepu bi yopa mengui'ɥ pa Ncapernau ne bi yut'i mbo ja ra ngu nú'a xqui mihi. Nu'bú ra Jesu bi 'yambabi yá nxadi ne bi 'ñembi:

—¿Te rá 'βε nguí mañhɥ má 'ñu?

³⁴ Pe nu'ú hinte bi dadi, ngue'a de má 'ñu mi ntsanoyasε'ɥ ne mri 'ñámbi to'o 'na de gue'ɥ da ua'a da ma. ³⁵ Nu'bú ra Jesu bi hñudi ne bi zofo nú'ɥ 'rɛt'amayoho yá nxadi ne bi 'ñembabi:

—Nu'a tó'o da ne da ndangui, osta ma da 'ñets'i. Nu'a da 'yøt'e, dá mɛpa nú'ɥ ma'ra.

³⁶ Nepu bi 'ba'ma 'nara zi bɔtsi madetho de yá nxadi, nepu bi dets'i ne bi 'ñembabi'ɥ:

³⁷ —Nu'a tó'o da umba ntsaya de ja ma thuhu 'nara zi bɔtsi ngu núna drí dets'i, ja ra uenda go 'raca ntsaya. Y nu'a tó'o 'raca ntsaya, ja ra uenda go umba ntsaya Ajuu ma Dada nú'a to'o bá pɛncaguiua.

Nu'ɥ tó'o hingui utsaguihɥ, go gue'ɥ 'bwi con guecjɥ

(Lc. 9:49-50; Mt. 10:42)

³⁸ Nu'bú ra Xuua bi 'ñembi:

—Ma Xahnate'i, stá hanthe 'nara ja'i gue de ri thuhu mi engá ya ts'ondahi, y nuje dá haçuahe gue ya hinda 'yøt'a njab_u, ngue'a nura ja'i'a hingui 'yo 'nadb_u con guecj_u.

³⁹ Pe ra Jesu bi dadi:

—Oguí haçuah_u, ngue'a nu'a tó'o da 'yøt'a 'nara nt'udi de ma thuhuga, nu'á hinga 'bestho ma da pata rá mfeni nixi da ñama'ñ_u de gueque. ⁴⁰ Ngue'a nú'ú hingui utsaguih_u, go gue'u 'bui con guecj_u. ⁴¹ Ha nu'a tó'o da 'ra'ah_u maði ts'ú ra zi dehe de ja ma thuhu ngue'a guí tengah_u, nura ja'i'a ma da hñanga rá thaha.

Ra Jesu bi ma gue ga nsuh_u pa hinga øth_u ya ts'oqui

(Mt. 18:6-9; Lc. 17:1-2)

⁴² Nu'a tó'o da ts'ocua rá mfeni 'na de gue nuya ya zi bātsi xa gamfrigui, nú'a ra ja'i'a ma'na xá hño da ts'utua ja rá 'yuga 'nara do strá hñu ne dra thøt'a ja ra ndehe. ⁴³ Nu'b_u 'nari 'yε ja'a'i gui 'yøt'a 'nara ts'oqui, ma'na xá hño hyεqui, ngue'a ma'na xá hño gui cāt'a hab_u bí ja ra te pa nzantho co 'nada ri 'yε, que di ja yoho ri 'yε ne gui ma ja ra nidu hab_u hinhya'm_u ma da huet'a ra tsibi. ⁴⁴ Y nuni ja bí 'buhni nehe ya zu'ue nú'ú da zipa yá ngø nú'ú to'o da zønini, ne bí zø ra tsibi pa nzantho. ⁴⁵ Ha nu'b_u 'nari ua ja'a'i gui 'yøt'a 'nara ts'oqui, ma'na xá hño hyεqui, ngue'a ma'na xá hño gui cāt'a hab_u bí ja ra te pa nzantho co 'nada ri ua, que di ja yoho ri ua ne gui ma ja ra nidu hab_u hinhya'm_u ma da huet'a ra tsibi. ⁴⁶ Y nuni ja bí 'buhni nehe ya zu'ue nú'ú da zipa yá ngø nú'ú to'o da zønini, ne bí zø ra tsibi pa nzantho. ⁴⁷ Ha nu'b_u 'nari da ja'a'i gui 'yøt'a 'nara

ts'oqui, ma'na xá hño hñai, ngue'a ma'na xá hño gui cut'a habu bí manda Ajuá co 'nada ri da, que di ja yoho ri da ne gui ma ja ra nidu habu hinhya'mu ma da huet'a ra tsibi. ⁴⁸ Y nuni ja bí 'buhni nehe ya zu'ue nú'u da zipa yá ngø nú'u to'o da zønini, ne bí zø ra tsibi pa nzantho.

⁴⁹ Ngue'a gatho'ihu mahyoni gui tsethu ya ts'othogui ne hingui 'yøthu nú'a go ri hnesehu, pa njabu gui pøñhu xá hño ja rá thandi Ajuá. Ma gui njahu nehe ngu ya 'baha nú'u t'umbabi Ajuá, nú'ú pe'tsi da da ja ra tsibi pa da hogui ne t'u'tsua ra u. ⁵⁰ Xá hño ra u, pe nu'bu ya da 'be rá hño, ¿hanja da za da cuqui? Hingui tsa. Nu'ahu njahu ngu ra hoga u, 'yøthu xá hño, ne 'buhu co 'nara hoga'mai 'na ngu 'na.

10

Ra Jesu bi ma de ra nxuni (Mt. 19:1-12; Lc. 16:18)

¹ Nepu ra Jesu bi bonga de Ncapernau, ne bi 'ño ja ra hai Judea ne ja ra hai ri'nandi ra dathe Jordá. Y nehe ja guehni bi munts'ni ndunthi ya ja'i, ne ra Jesu bi mudi bi xahni ngu mrá nzai'a. ² Nu'bu bi jonga 'raya fariseo pa da xaxi, hangue bi 'yamba 'nara nt'ani bi 'ñembabi:

—¿Ha gue ja ra nsequi da hyepu rá 'behña 'nara 'ñøhø?

³ Nu'bu ra Jesu bi 'yambabi'u nehe, ne bi 'ñembabi:

—Xi ra Moise, ¿te bi xi'ahu de gue'a?

⁴ Y ya fariseo bi dadi ne bi 'ñena:

—Nura Moise bi unga nsequi gue da thoca 'nara t'ofo dega nxuni, ne njabu ha, da za da nxungüi rá 'behña 'nara 'ñøhø.

⁵ Nu'bú ra Jesu bi 'ñembabi'ü:

—Nura Moise bi unga nsequi gue da t'øt'a njabu ngue'a nu'ahú xi xa megui ri corasohü. ⁶ Pe desde rá mudi himi njabu, ngue'a ra Maça T'ofo ena gue Ajuá “bi hyoca ra 'ñøhø ne ra 'behña”. ⁷ “Hangue 'nara 'ñøhø da zopü rá dada ne rá naná pa go da 'muhui rá 'behña, ⁸ y de ri yoho, ya da 'natho.” Njabu mangua ra Maça T'ofo. Hangue nú'a ra 'ñøhø ne nú'a ra 'behña ya ri 'natho, hingue ri yoho. ⁹ Hangue nú'ü xa pèhna Ajuá, ni 'nara ja'i hinda za da 'ueque'ü.

¹⁰ Y nu mi menc'ü pa ja ra ngu habü xqui mihi, yá nxadi ra Jesu bi 'yambi'ü nehe de ra nxuni.

¹¹ Hangue nu'á bi 'ñembabi'ü:

—Nu'a tó'o da hyepü rá 'behña ne da nthatui ma'na, ya bi 'yøt'a 'nara ts'oqui ngue'a xa hyepü nú'a rá mudi 'behña xa nthatui. ¹² Ha nu'bü 'nara 'behña da hyepü rá dame ne da nthatui ma'na ra 'ñøhø, ya bi 'yøt'a 'nara ts'oqui ngue'a xa hyepü nú'a rá mudi dame xa nthatui.

Ra Jesu bi japa ya batsi

(Mt. 19:13-15; Lc. 18:15-17)

¹³ 'Mefa, bi ts'i'tsua ya batsi ra Jesu pa da hñuxa rá 'yε ja gue'ü pa da japi. Pe nuyá nxadi bi mudi bi guui nú'ü to'o mri zi ya batsi. ¹⁴ Pe nu mi hyanda ra Jesu gue mi øt'a njabu yá nxadi, nu'á bi bø rá cue ne bi 'ñembabi'ü:

—Oguí haꝥuahꝥ ya zi baꝥsi da 'ñe da zꝥcagui, nꝥue'a nu'ꝥ tó'o da 'mꝥi ja rá hꝥanda Ajuꝥ, maꝥyoni da nja ngu nuya ya zi baꝥsi. ¹⁵ Xi majuaꝥi dí xi'ahꝥ, nu'a tó'o hinda nja ngu 'nara zi baꝥsi pa da 'mꝥi ja rá hꝥanda Ajuꝥ, hinda za da yꝥt'a ja rá hꝥanda Ajuꝥ.

¹⁶ Nepꝥ ra Jesu bi deꝥa ya zi baꝥsi ne bi hñꝥꝥa yá 'yꝥ ja gue'ꝥ ne bi 'yapabi Ajuꝥ rá Dada da japi'ꝥ.

*'Nara baꝥja'i mrá rico bi ñꝥui ra Jesu
(Mt. 19:16-30; Lc. 18:18-30)*

¹⁷ Y de ya mi 'ba'ñꝥu ra Jesu, bi zꝥhꝥ 'nara 'ñꝥhꝥ mbra nest'ihꝥ, ne bi ndandiñꝥahꝥmu ja yá ua'a ne bi 'ñꝥembabi:

—Nu'i Xahnate, 'nagra hoꝥa'i, ¿te 'bꝥ da za ga ꝥt'e pa da za ga tsꝥ ra te pa nꝥꝥꝥtho?

¹⁸ Ha nura Jesu bi 'ñꝥembabi:

—¿Hanja guí engagui drá hoꝥa'i? Hꝥnꝥe 'natho to'o ra hoꝥa'i, y nú'á go gue'a Ajuꝥ. ¹⁹ Ya guí paꝥi nda'ꝥ gue'ꝥ ya hꝥanda: “Oxqui nꝥsinga medinthaꝥi, oxqui hñꝥte, oxqui mꝥe, oxqui ja'tsua ya nꝥ'uamba ri miꝥu'eiui, oxqui hat'a ri miꝥu'eiui, umba ra t'equ'ei ri dada ne ri naꝥa ne su'ꝥ.”

²⁰ Nu'bú nú'a ra 'ñꝥhꝥ bi daꝥi ne bi 'ñꝥena:

—Xahnate, gatho nuya hꝥandaya stá ꝥt'e desde stá mbꝥsi.

²¹ Nu'bú ra Jesu bi hyandi dega hꝥꝥte ne bi 'ñꝥembabi:

—'Natho nú'a grí 'bꝥdi gui 'yꝥt'e. Guí ma gui pa gatho nú'a guí ꝥꝥtsi ne gui hyꝥꝥabi ya hyoya. Njabꝥ ha, da za gui hñꝥanga ya hoga hñꝥo de ma-hets'i. Nepꝥ gui ehe gui tꝥngagui ne gui tsꝥta gatho nú'a da 'ñꝥe'a'i asta ri du.

22 Pe nu mi 'yøde'a nú'ụ ya noya bi xipa ra Jesu, xi bi du rá ụmị y bi ma njabụ co ra dumị, ngue'a xi mrá rico.

23 Nu'ụ́ ra Jesu bi mpunts'i ne bi hyanda yá nxadi, nepụ bi 'ñembabi'ụ:

—Xi rá hñei da yut'a 'nara rico ja rá hmanda Ajuạ!

24 Ha nuyá nxadi himi pạdi te da beni de nú'a xqui mañ'a. Hangu nu'ạ́ bi yopa xipa ma'na'qui ne bi 'ñembi:

—Ma zi t'ụ'ihụ, xi rá hñei da yut'a ja rá hmanda Ajuạ nú'ụ to'o hu yá ụmị gue co nú'a te pẹ'tsi ma da mpøhø! 25 Ma'na hinxá hñei da thogui 'nara cameyo ja rá gu 'nara 'yofri que 'nara rico da yut'a ja rá hmanda Ajuạ.

26 Hangu nuyá nxadi'a ma'na himi pạdi te da beni, ne mri 'ñémbabi 'na ngu ma'na:

—Nu'ụ njabụ, ¿to'o ja da za da mpøhø?

27 Nu'ụ́ ra Jesu bi nhyandui'ụ ne bi 'ñembi:

—Ya ja'i hingui tsa da mpøhø sehe, pe co rá mfats'i Ajuạ ha, ngue'a pa Ajuạ hinte rá hñei.

28 Nepụ de gue'a bi dadi ra Pedro ne bi 'ñembabi:

—Nuje stá tsohebụ gatho nú'a te ndí pẹ'tshe pa dá tẹn'ahe.

29 Nu'ụ́ ra Jesu bi dadi ne bi 'ñembabi'ụ:

—Xi majụani dí xi'ahụ, nu'ụ tó'o da zogui yá ngu, yá cu, yá nju, yá dada, yá nana, yá bati, ne yá hai po rá ngueque ne po rá ngue ra maça noya, 30 nu'ụ́ ma da hñanga núbya mapaya 'na nthebe de nú'a te xa zogui, ngu yá ngu, yá cu, yá nju, yá nana, yá bati, yá hai, masque co ndunthi ra nt'utsate, y nepụ rá ñoho ra 'mị ma da hñanga 'nara hoga te pa nzantho. 31 Pe nu'ụ tó'o ya danguibya, nura

pa'a ma da notsi'ụ, ha nu'ụ tó'o ya notsibya, nura pa'a ma da ndangui'ụ.

Ra Jesu bi yopa ma de rá du
(Mt. 20:17-19; Lc. 18:31-34)

³² Nura Jesu bi ne ra 'ñu co yá nxadi pa bi ma Jerusale. Y nú'á go bi 'mɛt'o'a de gue'ụ, y nu'ú himi pađi te da beni de gue'a. Hangué nu'ú ngu mi tsu, ne mri 'bɛfatho de gue'a. Nepụ nura Jesu bi 'ueca 'nambụ nú'ụ 'rɛt'amayoho yá nxadi pa bi yopa xipabi gatho nú'a mi ma da thogui'a. ³³ Ne bi 'ñembabi'ụ:

—Nubya drá maha Jerusale, ne dí ne ga 'ra'ahụ nt'øde de Nú'a To'o bí e bi Nja'i. Nú'á ma dra da de guehni ja yá 'yɛ ya ndá gá macja ne ya xahnate de ra ley, ne nu'ú ma da 'yɛ'mbi da hyo, ne ma da 'yɛnt'uabi ja yá 'yɛ nú'ụ hingyá xodyo pa da hyo'a. ³⁴ Nu'ú ma da 'yø'tua ra buhla ne da na'mbi ne da zots'i, nepụ ja da hyo'a. Pe rá hñupa ma da yopa nte de rá du.

Ra Cobo ne ra Xuua bi 'yadi 'nara favo
(Mt. 20:20-28)

³⁵ Nepụ nura Cobo ne ra Xuua nú'ụ yá t'ụ ra Sebedeo bi joni ja ra Jesu ne bi 'ñembabi:

—Ma zi Xahnate'ihe, dí ne gui øtcahe ra mate gui 'racje nú'a ma ga a'a'ihe.

³⁶ Nu'bú nu'á bi datuabi'ụ ne bi 'ñembabi:

—¿Te rá 'bɛ guí ne ga ø't'ahụ?

³⁷ Y nu'ú bi 'ñena:

—Dí nehe ga hudihe 'na ja ri 'ñɛi, 'na ja ri ngahá, nu xcrí hñudi ja ri hudi de ri ts'utbi.

³⁸ Pe ra Jesu bi 'ñembabi'ụ:

—Nixi hinguí pah_u nú'a guí ah_u. 'B_u guí ah_u njab_u, ¿ha guí hanth_u gui tseth_u ya ts'othogui ngu nú'u ma ga thoguiga, ne gui tseth_u ya ugui ngu nú'u ma ga tsetca?

³⁹ Ha nu'ú bi dadi ne bi 'ñembabi:

—Haha, ga tsethe.

Nu'bú ra Jesu bi 'ñembabi'u:

—Majuani ma gui tseth_u ya ts'othogui ne ma gui tseth_u ya ugui ngu nú'u ma ga tsetca. ⁴⁰ Pe nuga hingo ma ga huancá to'o ma da hñudi ja ma 'ñei ne ja ma ngaha. Numa Dada go gue'a padi to'o ma da hñudini.

⁴¹ Pe nu mi 'yøde nú'u má 'ret'a ya nxadi gue ra Cobo ne ra Xuua mi adi da hñuhui ra Jesu, nu'ú bi bø yá cue ngue'a hanja go mi adi da hñuhni'u.

⁴² Nu'bú ra Jesu bi zohna yá nxadi ne bi 'ñembabi:

—Guí pah_u xá hño gue nuya danga nda de guecua ja ra ximhai ri manda gatho yá hnini, ne nú'a go da mañ'u go gue'a da t'øt'e. ⁴³ Pe nu'ahú oxqui ma gui 'yøth_u njab_u. 'B_u 'na de gue'ah_u guí ne gui ndanguih_u, mahyoni go gui peph_u nuy_u ma'ra.

⁴⁴ Ne nu'b_u 'na de gue'ah_u guí ne gui ndah_u de nuy_u ma'ra, mahyoni go gui 'mεgoh_u. ⁴⁵ Nú'a To'o bi e bi Nja'i, nu'á hinxpá 'ñehe pa go da 'bεpabi, nu'á xpá 'ñehe pa go da 'mεgo ne pa da unga rá te pa da gu'tua gatho yá ts'oqui ya ja'i.

Ra Jesu bi 'yøthe ra Bartimeo mrá goda

(Mt. 20:29-34; Lc. 18:35-43)

⁴⁶ Nep_u ra Jesu bi zønga Jericó co yá nxadi, ne 'bestho bi bøni de guehni ne bi dēni 'nara hmuntsja'i. Y nuni ja ra ñanga 'ñu mi huhni 'nara goda mrá thuhu ra Bartimeo mrá t'u ra Timeo, mi

huhni mi p̄eti. ⁴⁷ Y nu mi 'yøde gue go mi gue'a ra Jesu me Nasare nú'a ya mi ma da thohni, nu'bú nu'á bi m̄adi bi mafi ne bi 'ñena:

—¡Nu'i Jesu, rá T'ɥ'i ndu ra nda Davi, huegagui!

⁴⁸ Pe ndunthi ya ja'i bi zui ne bi 'ñembabi da go'ta rá ne. Pe nu'á ma'na xi mi mafi nts'edi mi ena:

—¡Nu'i rá T'ɥ'i ndu ra nda Davi, huegagui!

⁴⁹ Mi 'yøde ra Jesu 'bestho bi 'mai, ne bi m̄ehni to da tsimpa nú'a ra goda. Y nu'ú bá ma'ti'a ne bi 'ñembabi:

—'Bai bá ehe, oguí tu ri m̄ai, bí t̄op'a'i 'na.

⁵⁰ Nu'bú nu'á 'bestho bi hñaca rá pat'i ne bi dama 'mai bi ma bá tsu ra Jesu. ⁵¹ Y ra Jesu bi 'ñembabi:

—¿Te 'be guí ne ga ø't'a'i?

Ha nura goda bi dadi ne bi 'ñembabi:

—Ma Xahnate'i, dí ne ga yopa handi ma'na'qui.

⁵² Ha nura Jesu bi 'ñembabi:

—Grí ma, co ri jamfri ya xcá ñani.

Y 'bestho ra ora'a bi za bi hyandi, ne bi dena ra Jesu.

11

Ra Jesu bi yut'a Jerusale

(Mt. 21:1-11; Lc. 19:28-40; Jn. 12:12-19)

¹ Ra Jesu ne yá nxadi ya mi ma da zonga Jerusale, ne mi 'yo guetbu de Betfage ne Betania, nehe guetbu ra t'øhø 'bo Olivo, hangue ra Jesu bi m̄ehna yoho yá nxadi pa da 'm̄et'o, ² ne bi 'ñembabi'ɥ:

—Grí maha ja nuni ra t'uca hnini bí jani, ne nu xcrí tsøñh̄ani gui tsuɥu 'nara zi burru di that'i nú'a hinto xa t̄oguethe. Bá xo'thu ne bá tsincahuua.

³ Ha nu'bu to'o da 'yañ'ahu ne da 'ñeñ'ahu hanja guí øthu njabu, 'ñembabihu: “Ra zi Hmu bí honi,

nep_u 'mɛfa ma ga yopa tsin'ahe ma'na'qui,” gui 'ñembabih_u njab_u.

⁴ Nu'bá nú'_u yoho yá nxadi bi ma ja nú'a ra t'_uca hnini, ne ja bá tsuhni 'nara zi burru mi thát'a møte ja 'nara gosthi ja rá hyo ra 'ñu, ne bá xo'ti'_u. ⁵ Y mi 'bahni 'raya ja'i bi 'ñembabi'_u:

—¿Te gui japh_u nú'a ra burru gui xo'th_u?

⁶ Ha nuya nxadi bi dadi ngu xqui xipa ra Jesu, hangue nú'_u ya ja'i bi hyopi bi zits'i. ⁷ Nep_u nu'á bá tsimpa ra Jesu nú'a ra burru, y bi hñaca yá pat'i'_u pa bi xi'tsua ra burru pa bi tøgue'a. ⁸ Nep_u ra hmuntsja'i bi hñaca yá pat'i' pa bi mø ja ra 'ñu, ha nu ma'ra mi toca ya 'yeza pa mi pøgue nehe ja ra 'ñu.

⁹ Y nú'_u to'o mri 'bɛfa ne mri 'bet'o mi thø ya hmafi mi ena:

—¡Xá nsunda núni xpá mencah_u Ajuá! ¡Ajuá da japni! ¹⁰ ¡Ajuá da japi núni ma da ndá! Nuni go guehni ra ndá xqui hñá'tuabi ndu ma dadah_u ra ndá Davi. ¡Xá nsunda Ajuá bí 'bui mahets'i!

¹¹ Nep_u ra Jesu bi yut'a Jerusale ne gá yut'a ja ra ndanija, ne bi hyanda xá hño gatho nú'a mi jani mbo ra ndanija. Y coñ'a ya bi nde, nu'á bi bøni de guehni bi ma Betania co nú'_u 'ret'amayoho yá nxadi.

*Ra Jesu bi zui 'nara 'bai gá igo
(Mt. 21:18-19)*

¹² Y rá hyax'a ra Jesu ne yá nxadi bi bonga de Betania, y de má 'ñu bi z_u ra thuhu'a. ¹³ Ne dega yab_u bi hyanda 'nara 'bai gá igo mi c'amtho, hangue bi ma bá c'a'tshma_u ua mi tø yá igo. Pe nu mi zønini hinte bi z_udi, mi 'ra'ta yá xi gue'a mri

'betho da nogue. ¹⁴ Hangué ra Jesu bi 'ñembabi ra 'bai gá igo:

—Hinhya'mu ma da yopa nogue ri igo.

Ha yá nxadi bi 'yøde nú'a bi ma.

*Ra Jesu bi 'yenga nú'u mri mpa mbo ra ndanija
(Mt. 21:12-17; Lc. 19:45-48; Jn. 2:13-22)*

¹⁵ Nepu bi yopa zõñ'u Jerusale, y ra Jesu bi yopa yut'a ja ra ndanija ne bi mudi bi 'yenga gatho nú'u mi 'buhni mri mpa ne mri ntai mbo ra nija. Bi pants'ua yá mexa nú'u ya mpatboja ne yá thuhni nú'u to'o mi pa ya domitsu. ¹⁶ Ne ya himbi hopi to bi thoguini pa da hñaxa ya t'øt'e. ¹⁷ Nepu nu'á bi xipabi ya ja'i ne bi 'ñembabi:

—¿Ha hinguí pahu gue xa nt'ofu ja ra Maça T'ofu ne ena: “Numa ngu rá thuhu ra ngu dega nsadi pa gatho ya hnini”? Ha nu'ahú go xcá 'yøt'athohu ra ngu dega mfe.

¹⁸ Nu'bú ya xahnate de ra ley ne ya nda gá macja bi 'yøde nú'a bi mangu ra Jesu, hangue nu'ú bi 'ñu'ti pa da hyohma'a, ngue'a mi tsu'u da hñanba yá nsu, ngue'a gatho ya ja'i xi mri ho nú'u ya noya mi udi'a. ¹⁹ Ha nu mi put'a ra nde, ra Jesu ne yá nxadi bi bonga de guehni Jerusale.

*Ra 'bai gá igo bi 'yot'i
(Mt. 21:20-22)*

²⁰ Ha nurá hyax'a de mi xudi bi thoguini ma'na'qui habu mi 'bai nú'a ra igo xqui zui ra Jesu, ne bi hyandi'u gue ya xqui 'yot'i gatho, asta yá 'yu. ²¹ Ra ora'a ra Pedro bi benga nú'u ya noya xqui mangu ra Jesu, ne bi 'ñembabi'a:

—Ma Xahnate'i, handi, nuna 'bai gá igo gá xipi gue ya hinhya'm_u ma da yopa nøgue yá igo, ya xa 'yot'i.

²² Nu'bú ra Jesu bi 'ñembabi'u:

—Camfrih_u Ajuá. ²³ Xi majuaní dí xi'ah_u gue 'b_u to'o ja ndunthi rá jamfri ne hinda d_uh_u, da za da 'ñembabi nuna ra t'øhø gue da mponi dí ma ja ra ndehe, ne da njab_u ngu nú'a da 'yadi. ²⁴ Hangue nuga dí xi'ah_u gue nu'a gatho gui 'yaph_u Ajuá ra Dada, camfrih_u gue nu'á xa 'yø't'ah_u ri t'adih_u, y nú'a gui 'yaph_u da 'ra'ah_u. ²⁵ Pe ora gui 'yaph_u'á, 'b_u to xa 'yø't'ah_u 'nara nts'o'm_ui, pumbah_u, pa njab_u Ajuá ra Dada bí 'b_ui mahets'i da pun'a ri ts'oquih_u nehe nú'a xcá 'yøth_u. ²⁶ Ngue'a nu'b_u hingui pumbah_u nú'u to'o xa 'yø't'ah_u 'nara nts'o'm_ui, Ajuá ra Dada bí 'b_ui mahets'i hinda pun'a ri ts'oquih_u nehe.

Bi t'ambabi ra Jesu te ma nsɛqui mi ha

(Mt. 21:23-27; Lc. 20:1-8)

²⁷ Nep_u bi yopa mengui'u pa Jerusale, y ra Jesu bi yopa yut'a ja ra ndanija, ne bi joni hab_u mi 'bai'a ya nda gá macja ne ya xahnate de ra ley ne ya ndaxjua nda. ²⁸ Nep_u nu'ú bi 'yambabi ne bi 'ñembabi:

—¿To'o rá hmanda'a pa gui 'yøt'a nuya ya t'øt'eya? ¿O to'o xa 'ra'a nsɛqui?

²⁹ Ha nura Jesu bi dadi ne bi 'ñembabi'u:

—Dí ne ga an'ah_u 'nara nt'ani nehe. Nu'b_u gui xicaguih_u, necagui ga xi'ah_u to'o rá hmanda'a pa dá øt'a njab_u. ³⁰ ¿Xi to'o bi hñuxa ra Xuua pa bi nxi'tsate? ¿Ha gue Ajuá o ya ja'i?

³¹ Nu'bú nu'ú mri 'ñémse 'na ngu ma'na:

—Nu'b_u ga emf_u gue go Aju_a bi hñuxa ra Xuua, nu'b_u nuni da 'ñenj_u gue hanja hindá camfrih_u nú'a mi mañ'a. ³² Ha nu'b_u ga emf_u gue go ya ja'i xa hñuts'i, xi'b_u da bø rá cuε ra hnini.

Mi mañ'u njab_u ngue'a mi tsu ya ja'i, ngue'a gatho'u mi ena gue nura Xuua go mi gue'a 'nará 'mεhni Aju_a. ³³ Hangué nu'ú bi dadi ne bi 'ñembabi ra Jesu:

—Hina hindí pahe.

Nu'b_u ra Jesu bi dadi ne bi 'ñena:

—Nu'b_u nixi gueque hinga xi'ah_u nehe to'o rá hmanda pa dá øt'a njab_u.

12

Ra 'bede de ya ts'omεfi

(Mt. 21:33-46; Lc. 20:9-19)

¹ Ra Jesu bi sigui bi ñ_{au}i ya nd_a gá macja ne ya xahnate de ra ley ne ya ndaxjua nd_a, ne bi m_udi bi xipa 'raya 'bede, ne bi 'ñembabi:

—'Nara pa 'nara 'ñøhø bi gaxa 'raya 'bai gá obxi, ne bi guts'i xá hño. Ne bi hyoqui hab_u da sit'a ra ngui gá obxi nú'a da the'mi, ne bi hyoca 'nara nthø'ma u_a'obxi xi rá hñets'i.

Nep_u nú'a ra u_a'obxi'a bi umba nhyandi 'raya ja'i, ha nú'a ra me u_a'obxi bi bøni bi ma yab_u ya hai. ² Ha nu mi zøhø ra pa de ya xqui d_a ya obxi, ra me u_a'obxi bi mεhna 'nara 'bεgo pa ma da c'a'tsa nú'u to mi h_a nhyandi ra u_a'obxi pa da hyeca nú'a ra sofo ya xqui g_uts'i. ³ Pe nú'u to'o mi h_a nhyandi ra u_a'obxi bi g_u nú'a ra 'bεgo bi na'mbi ne bi co'tsi bi mengui, hinte bi umbabi de ra sofo. ⁴ Nu'b_u nura me u_a'obxi bi mεhna ma'na rá 'bεgo, pe nú'u ya hyanthu_uhi bi mfats'i bi tēdo nú'a ra 'bεgo asta

bi zεmba rá ñaxu, ne bi xipa ndunthi ya ts'onoya, ne himbi umba nú'a mri 'ñepabi rá hmu. ⁵ Nepu ra me ua'obxi bi yopa mεhna ma'na rá 'βεgo, pe nú'u ya hyanthuahi bi gu nú'a ra 'βεgo ne bi hyo. Nepu 'mεfa ra me ua'obxi bi mεhna má ndunthi ya 'βεgo. Pe 'ra de gue'u bi hna'mbabi, ha nu ma'ra bi tho.

⁶ Y ya xi rá ngats'i bi mense rá hmaca 'ra t'u, ne bi 'ñena: “Nuga dí padi gue nu'bε ga pense ma t'u, nuya hyanthuahi ma da mε'tsua ra t'equ'ei.” ⁷ Pe nu mi hyanda ya hyanthuahi gue bi zonga rá t'u ra me ua'obxi, nu'ú bi 'ñu'ti ne bi 'ñéms'e'u: “Go guehni ma da gohui yá hai rá dada. Pe ma ga hohu pa njabu go da gocju ya hai.” ⁸ Hangué nu'ú bi gampa rá t'u nú'a ra me ua'obxi bi hyo'u ne bá fota møte de ra ua'obxi.

⁹ ¿Pe te guí beñhu ma da 'yøt'a nú'a ra me ua'obxi co nú'u ya ts'o hyanthuahi? Nu'á 'nara pa ma da zøhø ne ma da hyo gatho nú'u ya ts'o hyanthuahi ne go ma da umba nhyandi ma'ra ya ja'i nura ua'obxi'a.

¹⁰ ¿Ha gue hincá hñe'thu ja ra Maca T'ofu habu enga njaua?:

Nú'a ra do bi føtbahma 'na lado nuya hyøngu, nubya gue'a ra mudi do de rá nija Aju.

¹¹ Y nuse'a go bi mεgui nura do'a pa da hyø rá nija, ne dí hanthu gue xi rá nsunda nú'a bi 'yøt'e.

¹² Nepu nuya nda gá macja ne ya xahnate de ra ley ne ya ndaxjua nda bi beñ'u gue da gahma ra Jesu pa da got'a fadi ngue'a bi badi'u gue nu'á mi ña de gue'u ora mi xipa ra 'bede de ya ts'o hyanthuahi. Pe nu'ú mi tsu te da 'yø'tuabi'u nú'u ya hmuntsja'i mi 'buhni, hangué bi zohni ra Jesu ne bi ma'u.

Ra Jesu bi ma de ra boja nú'a adi ya nda de ya hnini

(Mt. 22:15-22; Lc. 20:20-26)

¹³ Nepu nu'ú bá pɛhna 'raya fariseo ne 'rayá mfats'i ra nda Erode pa da xaxa ra Jesu pa da nu ua te da zatuabi pa njabu da za da ñapabi. ¹⁴ Nepu nuya 'mehni bi zøhø habu mi 'bui'a ne bi 'ñembabi:

—Xahnate, dí pahe gue go gue'e guí mंगा majuani ne hinguí ø'tua ncaso nú'a mंगा ya ja'i ne hinguí pata ri noya pa da ma'a'i ya ja'i, ngue'a nu'i guí udi xá hño nú'a ri ho Ajuá da t'øt'e. Dí ne gui xicaguihe, ¿ha gue xá hño ga ju'tuabihe ra boja ra nda Cesa o hina? ¿Ha gue ga ju'tuahe o hina?

¹⁵ Pe ra Jesu 'bestho bi batua yá ts'omfeni nuya ja'i'u, hangue bi 'ñembabi'u:

—Nuga dí paði te rá 'be guí beñhu con gueque. Bá hancahuua 'nara boja pa ga handi.

¹⁶ Nu'bú nu'ú bá hanpabi'a nú'a ra boja mi adi. Y nu mi hyandi nú'a ra boja bi 'yambabi'u ne bi 'ñembi:

—¿To'o rá c'oi ne to'o rá thuhu núna tøcua ja ra boja?

Y nu'ú bi daði ne bi 'ñena:

—Rá c'oi ra nda Cesa ne go rá thuhu'a.

¹⁷ Nu'bú bi daði ra Jesu ne bi 'ñembabi'u:

—Nu'a rá uenda ra nda Cesa gui umbabihu ra nda Cesa, ha nu'a rá uenda Ajuá go da umbabihu Ajuá.

Y nu mi 'yøde'u gue bi daði njabu, xi bi 'yø'u.

Ya saduceo bi yamba ra Jesu de rá ñoho ra te

(Mt. 22:23-33; Lc. 20:27-40)

¹⁸ Nepu nu mi uadi ra Jesu bi ñaui ya fariseo ne yá mfats'i ra nda Erode, bi zøhø 'raya saduceo nú'u

to'lo camfri gue hinto ma da yopa nte de ra du. Bi 'ñehe pa bi 'yamba 'nara nt'ani'a, ne bi 'ñembabi:

¹⁹ —Xahnate, ra Moise bi zogui nt'ofu gue 'b_u 'nara 'ñøhø da du ne da zogui rá 'behña, pe 'b_u ni 'nara b_utsi hinda zocuabi, nu'b_u nurá cu de nú'a ra 'ñøhø bi du mahyoni da nth_utui rá 'be_upo, pa nu'b_u da me'tsa 'nara b_utsi, da thu'mbabi rá thuhu ngu rá thuhu nú'a ndu rá m_udi dame nú'a ra 'behña, pa njab_u hinda 'me_udi rá thuhu nú'a ra 'ñøhø xa du. ²⁰ Nde nu'b_u, 'na'qui mi 'b_ui yoto ya 'ñøhø mri ncu. Nep_u nú'a mada bi nth_uti, pe bi du ne himbi zocuabi ni 'nara b_utsi. ²¹ Nep_u nú'a rá ñoho ra cu bi nth_utui rá 'be_upo, nep_u ne'a bi du ha nixi gue'a ni 'nara b_utsi himbi zocuabi nehe. Y rá hñu bi njab_u nehe. ²² Ne bi njab_u gathu nú'u yoto ya cu bi du pe ni 'na de gue'u himbi zocuabi ni 'nara b_utsi. Nep_u rá ngats'i, bi du ra 'behña nehe. ²³ ¿Xi de stí yopa nte de ra du nú'u yoto ya 'ñøhø, nda'a de gue'u xi drá dame nú'a ra 'behña'a? ngue'a gathu nú'u yoto bi nth_utui de guecua ja ra ximhai.

²⁴ Ha nura Jesu bi dadi ne bi 'ñembu:

—Nixi guí pah_u nú'a guí mañhu ngue'a hinguí pah_u nú'a manga ja ra Maca T'ofu ne nda'a rá ts'edi Ajuá. ²⁵ Ngue'a nu sta yopa nte gathu nú'u ya ja'i xa du, ya hinda ma da nth_uta ya 'ñøhø nixi ya 'behña, ngue'a nuni mahets'i gathu ya ja'i ma da 'm_u ngu ya εnxε. ²⁶ Nehe, pa gui camfrih_u gue ma da yopa nte nú'u xa du, ma ga ben'ah_u nú'a bi 'yofu ra Moise ja nú'a ra xeni hab_u ma de nú'a ra ndapo mi zø, ne ja guehni Ajuá bi zofo ne bi 'ñembu: “Nuga go guecagui rá Ajuágui ra Abrá, ne ra Isaac, ne ra Cobo.” Njab_u xa nt'ofu. ²⁷ Pe Ajuá go gue'a ra Ajuá de nú'u te, hingo ra Ajuá de nú'u xa du. Hangué dí

paḥᵤ gue nura Abrá ne ra Isaac ne ra Cobo masque ya jo'oua'ᵤ pe bí ja yá te'ᵤ. Hangué nu'ahᵤ hinte ri faḍihᵤ.

Ra hmanda nú'a ma'na ra dangui

(Mt. 22:34-40)

²⁸ Nehe xqui zøhni 'nara xahnate de ra ley ne bi 'yøde mi ñaui ra Jesu ya saduceo, ne bi 'yøde gue ra Jesu xqui daḍi xá hño nú'ᵤ ya nt'ani xqui t'ø'tuabi. Hangué ne'a bi uat'i pa bi 'yamba 'nara nt'ani ne bi 'ñembabi:

—¿Nda'a ra hmanda ma'na ra dangui de gatho?

²⁹ Nu'bú nura Jesu bi daḍuabi ne bi 'ñembi:

—Ma ga xi'i nú'a ra hmanda ma'na ra dangui de gatho ne ena: “Hñuxhᵤ nt'øde nú'ahᵤ me Israelhᵤ, Ajuá ma Zidadahᵤ hønse 'natho. ³⁰ Y nú'á gue'a mahyoni gui maḍihᵤ con gatho ri muihᵤ ne con gatho ri mfenihᵤ ne con gatho ri ts'ediᵤ.” Nuna guehna ra mudi hmanda ma'na ra dangui de gatho. ³¹ Ha nuna ma'na ngú'atho ena njaua: “Maḍi ri miq'eiui ne gui su ngu grí nsuseḥᵤ.” Otho ma'ra ya hmanda ma'na ya dangui de núya dí xi'a'i.

³² Nepᵤ nú'a ra xahnate de ra ley bi 'ñena:

—Xahnate, majuani nú'a gá mā gue Ajuá hønse 'natho ne jo'o ma'na. ³³ Haḥa xá hño to da maḍi Ajuá con gatho rá mui, con gatho rá mfeni, con gatho rá ts'edi, ne da maḍi rá miq'eiui da su ngu ri nsuse 'na. Gue'a ma'na xá hño que nú'a da hyo ya mbo'oni 'na ne da tsat'i pa da 'bahabi Ajuá.

³⁴ Nu'bú ra Jesu bi 'yøde gue nú'a ra 'ñøhø xqui daḍi co 'nara hoga mfeni, hangué bi 'ñembi:

—Ya ts'atho grí 'bedi pa gui cat'a ja rá hmanda Ajuá.

Y ya hinto bi rezga bi 'yø'tua ma'ra ya nt'ani ra Jesu.

¿Ha gue ra Cristo go rá T'ua ra nda Davi?

(Mt. 22:41-46; Lc. 20:41-44)

³⁵ Ha nu de mi xahnate ra Jesu ja ra ndanija bi 'ñena:

—¿Hanja enga ya xahnate de ra ley gue ra Cristo ma dí 'ñehe de ja yá ja'i ndu ra nda Davi? ³⁶ Nura Maça Nda_{hi} bi 'bepa ndu ra nda Davi bi 'yofu nuya ya noya ja ra Maça T'ofu habu ena njaua:

Aju_a ra Dada bi 'ñembabi ma zi Hmu:

“Bá ehe gui hñudiua ja ma 'ñei

asta hinga tsiñ'a'i gatho ri ncontra pa da gohi'ua de nja'ti ri ua.”

³⁷ Ha nu'bu go drá t'uhma ra Davi nura Cristo, nu'bú ¿hanja bi 'ñenga ra Davi gue go rá Hmu?

Y nura hmuntsja'i xi bi ho nú'a te mi mangua ra Jesu.

Ra Jesu bi ma de yá ts'o'bēfi ya xahnate de ra ley

(Mt. 23:1-36; Lc. 11:37-54; 20:45-47)

³⁸ Ha nu de mi xahna ya ja'i ra Jesu bi 'ñembabi:

—Jamasu_{hu} pa hingui 'yøth_u ngu nú'a øt'a ya xahnate de ra ley. Nu'ú ri ho da hye yá he xi xá ma, ne ri ho'ua da zengua ya ja'i co ra t'equ'ei ora 'yo'ua ja ra tai. ³⁹ Ha nu ja yá nija'ua ri ho da hñudi ja ya mudi hudi, ne ri ho da t'ini rá mudi ja ya ngo.

⁴⁰ Nehe xi øt'a yá nsadi co ndunthi ya noya, qué pa da hñamba yá ngu ya viuda nsinque da zo yá mfeni ya ja'i. Nuya xahnate'ua ma da hñanga yá castigo ma'na ra dangui.

'Nara viuda xi mrá zi hyoya bi uni 'nara 'baha ja ra ndanija

(Lc. 21:1-4)

⁴¹ Nep_u ra Jesu bi hñudi hab_u mi ja ya 'mε'tsboja ja ra ndanija pa mi handa nú'_u ya ja'i to'o mi ent'ini yá ofrenda. Ha mi handa ndunthi ya rico mi unga yá danga ofrenda. ⁴² Nep_u bi zøhø 'nara viuda xi mrá zi hyoya, ne bi 'yεnt'ni yoho ya zi boja dega cobre nú'_u hints'_u mri muui. ⁴³ Hangue nura Jesu bi ma'ta yá nxadi ne bi 'ñembabi:

—Xi majuañi dí xi'ah_u gue nuna zi hyoya viuda ma'na xa unga 'nara ofrenda xi ra dangui ja rá thandi Aju_a que gatho nú'_u to'o ma'na xa 'yεnt'a ndunthi yá ofrenda ja ya 'mε'tsboja. ⁴⁴ Ngue'a_a gatho nú'_u ma'ra to'o xa unga yá ofrenda xa uni de nú'a_a ya xa bonguabi, pe nuna zi hyoya viuda thogui 'nara danga hñoya pe xa unga gatho nú'a_a xqui mε'tsi pa da dai te da zi hmaha.

13

Ra Jesu bi ma_a gue da nhuata ra ndanija

(Mt. 24:1-2; Lc. 21:5-6)

¹ Ha nu mi bønga ra Jesu de ja ra ndanija, 'na de nuyá nxadi bi 'ñembabi:

—¡Ma zi Xahnate'i, hyanthmague hangu rá hño nuy_u ya danga ngu xa thoqui co nuy_u ya data do!

² Nu'b_u ra Jesu bi da_adi ne bi 'ñena:

—Nubya guí hanth_u hangu yá ndangui nuy_u ya ngu, pe nuga dí xi'ah_u gue ma da zø ra pa da yøt'e gatho, ne ni 'nara do hinda ma da gohi di ntøque co rá midoui.

*Ya nt'udi ante rá uadi ra ximhai
(Mt. 24:3-28; Lc. 21:7-24; 17:22-24)*

³ Nepu ra Jesu bi ma ja ra t'øhø 'bo Olivo nú'a ri nhyandui ra ndanija, ne ja bi hñuhni'a. Ha nura Pedro ne ra Cobo ne ra Xuua ne ra Andre bi ñaseui 'nambu ne bi 'ñembabi:

⁴—Dí ne gui xicje ha'mu ma da yøt'e nuna nija y te ma nt'udi ma da hnequi nu sta nja nú'a guí ma.

⁵ Hangue nura Jesu bi mudi bi xipabi'u ne bi 'ñembabi:

—Jamasuhu hinda ma da hya'ahu ya cuamba ja'i de nú'a ma da xi'ahu. ⁶ Ngue'a ndunthi de gue'u ma da 'ñehe y da bepca ma thuhu ne da 'ñena: “Nuga go gueque drá Cristo xpá mencagui Ajua pa ga nda.” Njabu nu'ú ma da hyat'a ndunthi ya ja'i pa da gamfribi'u nú'a da mañ'u.

⁷ Ma gui 'yøhu nehe de nú'u ya danga tuhni ya di ja, ne de nú'u ma da nja. Pe nu'ahu nu xcrí 'yøhu, oxqui ma gui tsuhu, ngue'a mahyoni da njabu, pe hingo di gue'a ya rá ngats'i ra pa. ⁸ Ngue'a ma da ntuhna ya hnini co ma'ra yá mihniniui, ne ya nda co ma'ra yá mindaui, ne ma da nja ya mbimhai haburaza, ne da nja ra danga thuhu, ne xi da nja ya ñants'i. Nuya go guehya ya mudi ts'othogui ma da nja.

⁹ Hangue nsuhu, ngue'a ma da hnap'ahu mbo ja ya nija, ne da ts'ix'ahu ja ya ts'utbi ne ja ya gobierhnu ne ja ya danga nda ngue'a guí camfriguíhu. Y ja yá thandi'u ma gui dahu majuañi de gueque.

¹⁰ Y mahyoni da nt'øde ma noya gatho ja rá nguñi ra ximhai, nepu ja da nja ra ngaxhmai. ¹¹ Pe nu sta zø ra ora da ts'ix'ahu pa dra da'ahu ja yá 'ye ya ts'utbi, oxqui ma gui tu ri muíhu nú'a te rá 'be

gui thadih_u, nixi gui beñh_u 'met'o nú'a te ma gui mañh_u, ngue'a nura ora'a go Aju_a ma da xi'ah_u hanja gui thah_u, ne gue'a gui mañh_u. Ngue'a hingo ma gui ñasεh_u, nura Māca Nda_hi ma go da ña'a. ¹² Nu'_u tó'o 'b_u yá cu ma da da pa da tho, ha nuya dada ma da da yá bātsi, ha nuya bātsi asta ma da ñāpa yá dada nehe pa da tho. ¹³ Gatho ya ja'i ma da ʉtsa'ih_u ngue'a guí camfriguih_u. Pe nu'_u tó'o da zeta gatho nuya ya ts'othogui asta rá ngāts'i, go gue'_u da mpøhø.

¹⁴ Ma da njab_u ngu nú'a bi mānga maya'b_u ra Dañe rá 'mεhni Aju_a. Ma da hnequi nú'a xi strá nts'o ne dra ts'omba rá ndanija Aju_a. (Dá zo ri mfenih_u nú'a guí he'th_ubya.) Ha nu xcrí hyanth_u nú'a ra ts'oja'i sta 'mai hab_u hindí 'ñepi da 'mai, nú'ah_u gri 'b_uh_u Judea gui 'bath_u 'bestho ja ya t'øhø. ¹⁵ Nura pa'a sta njab_u, nu'a tó'o di 'yo ja rá patio de rá ngu odi cāt'a mbo pa da hñaxa nú'a te mahyoni ja ra 'ñu. ¹⁶ Y nu'a tó'o di 'yo ja rá huāhi dri mpefi nú'a ra ora'a, odi pa ja rá ngu pa da hñaxa rá pat'i. ¹⁷ ¡Huecate nú'_u ya 'bεhñā di da'thi ne nú'_u dya nz_u nuya pa'_u, ngue'a pa gue'_u xi strá hñei pa da 'bat'i! ¹⁸ 'Yaph_u Aju_a gue nura pa'a hindya pa dega tε. ¹⁹ Ngue'a nuya pa'_u ma da nja ya dānga ts'othogui nú'_u hinhya'm_u xa nja desde bi hyoca ra ximhai Aju_a, ne de gue'a ya hinhya'm_u ma da yopa nja ma'na'qui ngu nú'_u ma da nja ya pa'_u. ²⁰ Hangué Aju_a bi beni gue hingá ndunthi ya pa ma da njab_u, ngue'a nu'b_u hina, hinto da zeti. Pe po rá ngue nú'_u xa huahni, nu'á bi beni gue ma'na xá hño ts'ūtho ya pa ma da njab_u.

²¹ Ha nuya pa'_u 'b_u to da 'ñeñ'ah_u: “Bá e gui

hyanth_u 'b_ucua ra Cristo bá p_ehna Aju_a pa da nd_a”, o 'b_u to da 'ñeñ'ah_u: “Maha ringuehni hab_u bí 'b_u ra Cristo”, oxqui camfribih_u. ²² Ngue'a ma da 'm_ui ndunthi ya hyate ja'i, 'ra da 'ñena gue go di gue'_u dya Cristo bá p_ehna Aju_a pa da nd_a, nu ma'ra da 'ñena gue dyá 'm_ehni Aju_a pa da ñ_a de gue'a. Nu'ú ma da 'y_ot'a ndunthi ya d_anga nt'udi ne da nehma da hyat'a nú'_u xa huahna Aju_a nehe. ²³ Pe nu'ahú beñh_u xá hño de nú'a dí xi'ah_u ne nsuh_u. Oxqui hoph_u to dahya'ah_u.

Ra Jesu bi ma hanja ma da yopa mengui ja ra ximhai

(Mt. 24:29-35, 42-44; Lc. 21:25-36)

²⁴ Nú'_u ya pa sta thogui nuya ya ts'othogui, ra hyadi ma da 'm_exuui, ne ra za_na ya hinda ma da yot'i. ²⁵ Ya tsø ma da dagui de mahets'i y gatho nú'a te bí ja mahets'i da mbi. ²⁶ Nep_u Nú'a To'o bi e bi Nja'i ma da thandi da 'ñehe xi strá nsunda ja ya guui con gatho rá d_anga ts'edi. ²⁷ Nep_u da mehna yá ε_{nxε} pa da munts'a gatho nú'_u to'o xa thahni nú'_u di 'b_ui gatho rá ng_uni ra ximhai.

²⁸ Nu'ah_u ora guí hanth_u ra 'bai gá igo ya da bøhø yá 'roho, nu'bú guí pah_u gue ya xa 'ñep_u 'bestho ra pahyadi. ²⁹ Njab_u nehe nu xcrí hyanth_u sta nja nuya ya ts'othogui, pah_u gue rá ngats'i ra ximhai ya 'b_ui guetb_u. ³⁰ Xi majua_uni dí xi'ah_u, gue nuya ja'i 'b_uilbya hinda ma da du asta hinda m_udi da nja gatho ngu nú'a dí xi'ah_u. ³¹ Mahets'i ne ra ximhai da uadi da thogui, pe numa noya hinda uadi da thogui, pε'tsi da njab_u ngu nú'a stá ma.

³² Hinto paḍi ra pa nixi ra ora ha'mu da nja ra ngaxhmai, nixi ya εnxε de mahets'i hingui paḍi, nixi rá T'u Ajuá, hønse Ajuá ra Dada go gue'a paε.

³³ Hangué ndø'mhu nzantho ne 'yaphu Ajuá, ngue'a hinguí pahu ha'mu da zø ra ora. ³⁴ Nuga dí nja ngu 'nara 'ñøhø ma da ma yabu ya hai, pe ante da ma, da 'yent'ua ja yá 'ye yá 'bego gatho nú'a te pe'tsi, ne cada 'na de gue'u da xipabi te da mefi, ha nura nsugosthi da t'umbabi ra 'befi pa da ndø'mi nu sta mengui'a. ³⁵ Hangué nu'ahu nzantho ndø'mhu nehe, ngue'a hinguí pahu ha'mu ga pengui, ua dega xudi o dega nde o made ra xuui o 'na hmafi ra menja. ³⁶ Ngue'a xi'bu xcri thamfrihu ga tsøhø ne ga tsu'ahu gri ahahu. ³⁷ Nuna dí xi'ahabya, guehna dí xipabi nehe gatho ma'ra pa da ndø'mi'u.

14

Ra nt'u'ti pa dra ju ra Jesu

(Mt. 26:1-5; Lc. 22:1-2; Jn. 11:45-53)

¹ Mri 'bedi nsøca yo pa pa ra ngo nú'a rá thuhu ra pascua, ne nú'a ra ngo dega ts'ithuhme nsinque rá nzoi. Ha ya nda gá macja ne ya xahnate de ra ley ya mi nu hanja da za da hyat'a ra Jesu pa da gu da hyo. ² Ne bi 'ñémbabi'u:

—Hinga øthu núna dí beñhu de ra pa dega ngo, xi'bu da bø yá cue ya ja'i ne da ñants'i'u.

'Nara 'behña bi go'tsua 'nara hoga ñani ja rá ñaxu ra Jesu

(Mt. 26:6-13; Jn. 12:1-8)

³ Ha nuya pa'u ra Jesu bi 'muhni Betania ja rá ngu ra Simu nú'a to'o xqui ñani de ra lepra nú'a ra

hñeni tsit'atho ra ngø. Mi huhni ra Jesu ja ra mexa mri ñuni, nepu bi zøhø 'nara 'bɛhña bra hña 'na ngu ra zi xito xqui thoqui de 'nara hoga do rá thuhu ra alabastro, mi po 'nara hoga ñuni xi xmá mađi mrá thuhu ra nardo. Ha nú'a ra 'bɛhña bi do'tsua rá 'yuga nú'a ngu ra zi xito, ne bi xi'tsuabi ja rá ñaxu ra Jesu nú'a ra ñuni'a. ⁴ Nepu 'ra de nú'u mi 'buhni bi bø yá cue ne mri 'ñémbabi 'na ngu ma'na:

—¿Hanja bi 'yøt'a njabu nuna 'bɛhña hønse bi manitho nuna hoga ñuni? ⁵ Nu'bu xa 'ba hmaha xa muui ngu hñu nthebe denario, y nú'a ra boja'a xa za xa thecuahma ya hyoya.

Njabu bi mąnga nú'u to'o mi ñama'ñu de nú'a ra 'bɛhña.

⁶ Nu'bú nura Jesu bi 'ñembabi'u:

—Ote guí xiphu. ¿Pa te guí ñama'ñuhu de guehni? Xá hño nú'a xa 'yøtcagui. ⁷ Ngue'a nuya hyoya nzantho ma da 'múi con gue'ahu, ne nu'araza ra pa gui ne gui umfu 'nara mfats'i, da za gui umfu. Pe nuga hinga nzantho ma ga 'bucua con gue'ahu pa gui 'yøtcahu ra hño. ⁸ Nuna zi 'bɛhña bi 'yøt'e nú'a xa zupa rá ts'edi, xa goscagui ja ma ndo'yo nuna ra hoga ñuni pa ma nt'agui.

Bi 'ñenga ra Jesu njabu ngue'a nu'ú ya myá nzai mi jo'tsua nuna hoga ñuni nú'u xa du. ⁹ Nepu ra Jesu bi 'ñena:

—Xi majuañi dí xi'ahu, habaraza da hmąnga ra maça noya, da hma de nuna xa 'yøtca nuna zi 'bɛhña pa 'nara feni de guehni.

*Ra Juda bi pa ra Jesu
(Mt. 26:14-16; Lc. 22:3-6)*

10 Nepu nura Juda Iscariote 'na de nú'u 'ret'amayoho yá nxadi ra Jesu, bi ma bá ñaui ya nda gá macja pa da dapabi'u ra Jesu. 11 Ha nu mi 'yøde ya nda gá macja njabu, xi bi johya'u ne 'bestho bi ña'tuabi ra boja. Hangué nu'á xi mi 'yo rá mfeni hanja da 'yøt'e'a pa da da ra Jesu.

Ra nt'oxi nú'a bi zi ra Jesu co yá nxadi ante da du (Mt. 26:17-29; Lc. 22:7-23; Jn. 13:21-30; 1Co. 11:23-26)

12 Ra madu pa de ra ngo dega ts'ithuhme nsi rá nzoi gue'bu mi tho ya t'uca deti pa ra ngo dega pascua. Ha nura pa'a ya nxadi bi 'ñembabi ra Jesu:

—¿Habú guí ne grá hñocje pa ga tsihu ra nt'oxi de ra pascua?

13 Nu'bú ra Jesu bi 'ñembabi yoho yá nxadi:

—Grí maha ja ra hnini ne ja ma grí nthehu ni 'nara 'ñøhø di ha 'na xøni ra dehe, ne nú'á go gue'a gui teñhu'a. 14 Ne nura ngu habu da yut'i'a, gui 'ñemfu nú'a ra me ngu: “Bá pēncahe ra Xahnate ne bi xicje ga xi'ahe njaua: ¿Habú ja ra ngu xcá 'uegagui pa ga tsihe ra nt'oxi de ra pascua co ma nxadi?” 15 Y nu ja rá tøngu'a ma da 'ñu't'ahu 'nara danga ngu. Nuni ja jani gatho nú'a te ma ga hoñhu, ne ja gui hyocjuni nú'a te ga tsihu.

16 Hangué nú'u yoho ya nxadi bi ma de guehni pa ja ra hnini y bi zudi'u ngu xqui xipabi ra Jesu. Y ja bi hyocni'u ra nt'oxi de ra pascua.

17 Y ya de mi put'a ra nde bi zønga ra Jesu con gatho nú'u 'ret'amayoho yá nxadi ja nú'a ra tøngu'a. 18 Nepu ya de mi huhni mri ñuni mahyēgui co yá nxadi, bi 'ñena:

—Majuani dí xi'ah_u, nú'ah_u guí 'b_uh_uua guí nt'oxih_u con gueque, 'na de gue'ah_u ma gui daguih_u.

¹⁹ Ha nuyá nxadi xi bi du yá m_ui, ne 'rama'na de gue'_u mi ambabi ra Jesu ne mi embabi:

—¿Ha gue go guecagui?

²⁰ Nep_u ra Jesu bi d_udi ne bi 'ñembabi:

—'Na de gue nú'ah_u guí 'r_et'amayohoh_u ma nxadi'ih_u guí t_uh_uh_ubya hab_u dí t_uh_uga, 'na de gue'ah_u ma gui dagaguih_u. ²¹ Nú'a To'o bi e bi Nja'i ma da thogui gatho ngu nú'a xa t'of_o ja ra Ma_a T'of_o, pe j_huecate nú'a ra 'ñ_oh_o to'o ma da da'a! Ma'na xá hño nixi xa 'm_uh_um_u.

²² Ha nu de mri ñuni'_u, ra Jesu bi g_u ra thuhme ne bi umba njam_udi Aju_u rá Dada, bi hyeque ne bi umba yá nxadi, ne bi 'ñembabi:

—N_u, tsih_u, nuna go guehna ma ndo'yo.

²³ Nep_u bi g_u 'nara vaso mi po ra vinu, bi umba njam_udi Aju_u ma'na'qui ne bi umbabi yá nxadi pa bi zi gatho'_u. ²⁴ Ne bi 'ñembabi'_u.

—Nuna go guehna ma ji ma ga fani pa da m_udi ra 'ra'yo cohi, nú'a ma da mfani pa gatho ya ja'i.

²⁵ Majuani dí xi'ah_u gue ya hinga ma ga yopa tsi ra vinu dega obxi de guecua. Nu'á ma ga yopa tsi ma'na'qui asta nú'a ra pa grá 'b_uh_u nuni hab_u bí manda Aju_u ma Dada, gue'b_u grá yopa tsi, pe ma'na'ño.

*Ra Jesu bi m_u gue ra Pedro mi ma da g_oni'a
(Mt. 26:30-35; Lc. 22:31-34; Jn. 13:36-38)*

²⁶ Nep_u nu'ú bi duta 'nara jahña, y de guehni bi ma pa ja ra t'øhø 'bo Olivo. ²⁷ Nep_u ra Jesu bi 'ñembabi'_u:

—Nura nxuuihya gatho'ih_u ma da du ri m_uih_u ne ma gui 'ueh_u de gueque. Ma da nja ngu bi m_unga Aju_u ma Dada ja ra Ma_uca T'of_uo hab_u ena: “Ma ga ho ra ma'yo, y nuyá deti da nxani,” njab_u bi 'ñena. ²⁸ Pe nu xcrá yopa nte de ra du, nuga ma ga 'b_ut'o de gue'ah_u pa grá ma Galilea.

²⁹ Nep_u ra Pedro bi 'ñembabi:

—Masque gatho nuy_u ma'ra da 'uegue, pe nuga hinga 'uegue de gue'e.

³⁰ Nu'b_u ra Jesu bi 'ñembabi ra Pedro:

—Maju_uni dí xi'a'i, nubya dí nxuui ma gui c_ungagui hñu'qui ante rá yo hmafi ra menja.

³¹ Nep_u ra Pedro xi bi nja rá n_ut'e bi 'ñena:

—Masque da thogagui, pe nuga hinga c_uñ'a'i.

Y gatho nú'ya ma'ra ya nxadi guet'atho mi mañ'ya nehe.

Ra Jesu mi apabi Aju_u nuni Getsemani

(Mt. 26:36-46; Lc. 22:39-46)

³² Nep_u bi ma'ya ja 'nara luga rá thuhu Getsemani, ne ra Jesu bi 'ñembabi 'ra de yá nxadi:

—Ja da hñuh_uua, nuga grá maua ga apabi Aju_u ma Dada.

³³ Y bi zixa ra Pedro, ra Cobo ne ra Xuua pa bi m_uei. Nu'b_u nu'á bi m_udi xi bi du rá m_ui de nú'a ma da thogui. ³⁴ Ne bi 'ñembabi nú'ya yá nxadi bi zits'i:

—Xi dí tu ma m_uiga asta dí ne ga tagui ga tu. Ja da t_u'mh_uua ne oxqui ma gui a_u.

³⁵ Ha nu'á bi thogui má ts'ya de hab_u bi gohi'ya, ne bi ndandiñ_uhmu, ne bi m_ugui rá hmi ja ra hai pa bi 'yapabi Aju_u gue nu'b_u xa zahma hinxa thoguihma nuya ya ts'othogui. ³⁶ Y bi 'ñena:

—Ma Dada'i, hinte xá hñei pa nú'a gui ne gui 'yøt'e. 'Yøt'e pa hinga thogui nuya ya ts'othogui. Pe oxqui øt'a ngu nú'a go dí nega, 'yøt'a ngu nú'a ri maça pahague.

³⁷ Nep_u mi mengui bi z_udi nú'_u hñu yá nxadi xqui do'ma ra t'ah_a, ne bi 'ñembabi ra Pedro:

—Nu'i nogue Simu, ¿hanja xcá ah_a? ¿Ha gue hinxa za xcá 'yapa Aju_a 'na ora con gueque?
³⁸ Oxqui ah_{ah}_u, 'yaph_u ndunthi Aju_a pa stí 'ñep_u ya ts'othogui gui ts_eth_u. Ngue'a guí behmah_u ne ja ri pahah_u pe nuri ndo'yoh_u otho rá ts'edi.

³⁹ Nep_u bi yopa ma ma'na'qui pa bá apabi Aju_a co nú'_u ya noya bi m_anga ra m_udi. ⁴⁰ Nep_u de mi yopa mengui bi z_udi yá nxadi xqui yopa do'ma ra t'ah_a, ne nixi himi tsa da zøt'a yá da, ne ya himi pa_di te da da_di'_u. ⁴¹ Ha nu mbá penga rá hñu'qui bi 'ñembabi yá nxadi:

—Nubyá ha, ah_{ah}_u xá hño, ne tsayah_u, ngue'a ya bi zø ra ora gue Nú'a To'o bi e bi Nja'i dra da ja yá 'y_e ya 'yøt'ats'oqui. ⁴² Ya nanj_u, maha. Ya xa 'ñep_u nú'a to'o ma da dagagui.

Bri j_u nts'ahni ra Jesu

(Mt. 26:47-56; Lc. 22:47-53; Jn. 18:2-11)

⁴³ Ts'a ra ora mi m_anga njab_u ra Jesu, 'bestho bi zøhø ra Juda, 'na de nú'_u 'r_et'amayoho yá nxadi, ne mbra 'ñoui 'nara hmuntsja'i, 'ra mi h_a ya mahuai, ne nu ma'ra mi h_a ya za, xqui m_ehna ya nd_a gá macja ne ya xahnate de ra ley ne ya ndaxjua nd_a pa da g_u ra Jesu. ⁴⁴ De má 'ñu ra Juda xqui 'ñembabi nú'_u ya ja'i mbra 'ñoui:

—Ma ga 'ra'ah_u 'nara seña. Nú'a ra 'ñøhø ga tsu'tsua rá hmi go di gue'a ra Jesu. 'Bestho gui j_uh_u, ne gui tsixh_u, oxqui thøh_u.

⁴⁵ Y ngu bi zøhø ra Juda hab_u mi 'bai ra Jesu, 'bestho bi joni ne bi 'ñembabi:

—Ma Xahnate'i.

Y nura ora'a bi zu'tsua rá hmi. ⁴⁶ Nep_u nú'a ra hmuntsja'i 'bestho bi g_u nts'a_hni ra Jesu.

⁴⁷ Ra ora'a 'na de gue nú'u mi 'ñoui ra Jesu bi g_uca rá mahuai ne bi dacuabi rá gu 'nará 'bego ra nda gá macja. ⁴⁸ Nep_u nura Jesu bi 'ñembabi nú'u ya ja'i to'o xqui g_u'a:

—¿Sague drá be pa e gui j_ugaguih_u co ya huai ne ya za? ⁴⁹ Nuga hyastho ndí 'bui ja ra ndanija con gue'ah_u ndí utuate ne hingá j_ugaguih_u. Pe pa da njab_u ngu nú'a xa t'ofø maya'b_u ja ra Maça T'ofø hangue gue'a guí øth_u njab_ubya.

⁵⁰ Nep_u gathø yá nxadi bi ma hnest'ih_i bi zop_uε ra Jesu.

'Nara ts'unt'u bi nest'ih_i nsinque rá he

⁵¹ Pe 'nara ts'unt'u xqui tét'atho 'nara dutu mi dεna ra Jesu. Nep_u ya ja'i mi neh_u da g_u'a, pe hina ngue'a hønse rá dutu bi mipabi. ⁵² Hangue nu'a bi zop_u rá dutu ne bi ma hnest'ih_i nsinque rá dutu.

Ra Jesu ja yá thandi ra hmunts'a nda gá xodyo
(Mt. 26:57-68; Lc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)

⁵³ Nep_u ra Jesu bi ts'its'i hab_u mbi 'b_u ra danga nda gá macja, ne bá munts'ni gathø ma'ra ya nda gá macja ne ya ndaxjua nda ne ya xahnate de ra ley. ⁵⁴ Ha nura Pedro mri dεna ra Jesu dega

yabutho, nepu bi yat'i'a ja rá patio rá ngu ra danga nda gá macja, ne ja bi hñuhni co ya gunts'ahni mi mpa'ta ja ra tsibi.

⁵⁵ Ha nuya nda gá macja ne gatho ra hmunts'a nda gá xodyo mi ne da hyo ra Jesu, hangue nu'ú mi hongá yoho ya testigo nú'ú 'nat'a da ma pa da ñapabi pa ya da 'ye'mbi da hyo, pe himbi nthε yá noya nú'ú ya testigo. ⁵⁶ Ndunthi ya ja'i mi ja'tsua ya nc'uamba ra Jesu, pe 'rama'na'ño nú'a mi mañ'ú. ⁵⁷ 'Ra bi 'mai ja yá thandi ya nda ne mi mañ'ú 'nara nc'uamba bi 'ñena:

⁵⁸ —Nuje stá øhe xa mąnga njaua: “Ma ga yø'ta nuna ra ndanija bi hyoca ya ja'i, pe rá hñupa ya stá 'ba'ma ma'na nú'a hingá nthoqui co yá 'ye ya ja'i.”

⁵⁹ Pe nixi nú'ú to'o mi mąnga njabu himbi nthε yá noya.

⁶⁰ Nu'bú ra danga nda gá macja bi 'mai ne bi 'yambabi ra Jesu:

—¿Ha hinte guí thadi de nú'a gá øde bi hma de gue'e? ¿Ha gue majuani nú'a bi hma?

⁶¹ Pe ra Jesu ni 'nara noya hinte bi dadi. Hangue ra danga nda gá macja bi yopa 'yambi bi 'ñemi:

—¿Ha gue go gue'e grá Cristo rá T'ú'i Ajuá nú'a xá nsunda xpá meñ'a'i pa guí nda?

⁶² Nu'bú ra Jesu bi dadi ne bi 'ñena:

—Haha go gueque. Ne ma gui hyanthú Nú'a To'o bi e bi Nja'i da hñudi ja rá 'ñei Ajuá nú'a ja rá ts'edi. Nepu ma gui hyanthú da yopa menguiua ja ya guui.

⁶³ Hangue nu mi 'yøde njabu ra danga nda gá macja bi danga yá he ngue'a go gue'a 'nara seña

gue pa gue'á ra Jesu xqui ñama'ñu de Ajuá. Nepu bi 'ñena:

—¿Pa te ga 'bɛphɔbya ma'ra to'o da e da mambabi? ⁶⁴ Nu'ahá ya gá 'yøhu nú'a bi ma gue nuní ri 'ñet'a Ajuá. Xibya, ¿te guí beñhu de nú'a xa maní?

Ne gatho nú'u mi 'buhni bi 'ñena:

—Rí 'ñepi da tho.

⁶⁵ Nepu 'ra de gue'u bi mudi bi zots'i ra Jesu. Ne bi go'mbabi rá hmi ne xi mi na'mbi, ne bi 'yambabi'u bi 'ñembi:

—Nú'i grá badi, ¡xicjebya to'o bi nap'a'i!

Nehe ya gants'ahni mi faste mi na'mbabi.

Ra Pedro bi gonga ra Jesu

(Mt. 26:69-75; Lc. 22:56-62; Jn. 18:15-18, 25-29)

⁶⁶ Ha nura Pedro mi 'bu nja'ti ja ra patio. Nepu bi zøhø 'nara nxutsi mrá 'bego ra danga nda gá macja, ne bi uat'a ja ra tsibi. ⁶⁷ Nepu bi hyandi gue mi 'bahni ra Pedro mri mpa'ti, xi bi nu'ti xá hño, nepu bi 'ñembabi:

—A, go gue'e nehe nguí 'ñoui ra Jesu me Nasare, ¿ha ngue há?

⁶⁸ Pe ra Pedro bi ncøni ne bi 'ñena:

—Hina, nixi dí paði to'o'a, ne nixi dí paði nú'a guí ma.

Nepu bi bøni bá 'ba ja ra gosthi. Y nura ora'a bi mafi ra menja. ⁶⁹ Ha nú'a ra nxutsi bi yopa nu'ta ma'na'qui ra Pedro, nepu bi yopa 'ñemba nú'u ya ja'i mi 'bahni:

—Nuni ra 'ñøhø go guehni 'na de nú'u mri 'ñoui ra Jesu.

⁷⁰ Ra ora'a ra Pedro bi yopa ncøni ma'na'qui. Ne 'mefa nú'u ya ja'i mi 'bahni bi 'ñembabi:

—Xi majuaṅi go gue'e 'na de nú'ᵤ mri 'ñoui ra Jesu, ngue'a ne'i grá me Galilea ngue'a mfátho ora guí ña.

⁷¹ Nepᵤ ra Pedro bi mudi bi ntsante ne bi jura bi 'ñena:

—Hindí paḍi to'o nú'a ra 'ñøhø guí mañᵤ.

⁷² Y 'bestho ra ora'a bi mafi ra menja rá ño'qui. Nu'bá ra Pedro 'bestho bi beni de nú'a xqui xipabi ra Jesu gue xqui 'ñembi: “Ante rá yo hmafi ra menja, ya xcá cøngagui hñu'qui.” Nu'bá ra Pedro xi bi du rá mai ne bi nzoni.

15

Ra Jesu bi 'mai ja rá thandi ra Pilato

(Mt. 27:1-2, 11-14; Lc. 23:1-5; Jn. 18:28-38)

¹ Nurá hyax'a xi 'nitho ya nda gá macja ne ya ndaxjua nda ne ya xahnate de ra ley, ne gatho ra hmunts'a nda gá xodyo bi munts'i 'nadbᵤ pa bi go 'nara cohi'ᵤ te da 'yøt'e co ra Jesu. Nepᵤ bi dat'i'ᵤ bi zits'i bá ent'ua ja rá 'yε ra nda Pilato. ² Nu'bá ra nda Pilato bi 'yamba ra Jesu bi 'ñembi:

—¿Ha go gue'e grá Nda de ya xodyo?

Ha nura Jesu bi daḍi:

—Haha, gue'a ngu nú'a xcá ma.

³ Ha nuya nda gá macja xi mi ñapabi'a. ⁴ Hangué ra Pilato bi yopa 'yambabi ne bi 'ñembi:

—¿Ha gue hinte guí thaḍi de gatho nú'a xcá 'yøde xa mañ'ᵤ?

⁵ Pe ra Jesu hinte bi daḍi. Hangué ra Pilato xi bi 'yø.

Ra Jesu bi sɛcuabi gue da tho

(Mt. 27:15-31; Lc. 23:13-25; Jn. 18:38-19:16)

6 Tat'a jeya ra Pilato mri nzai da hyegui 'nara 'yofadi pa nú'ɥ ya pa de ra ngo, y nzan̄tho mi hēgui nú'a go da 'yadi nú'ɥ ya ja'i mi 'yo ja ra ngo. 7 Ha xqui njot'a fadi 'raya ja'i ngue'a xqui 'ñøt'atuhni pa da 'yenga ya nda de ra hnini ne xqui nhyote'ɥ. Y 'na de gue'ɥ mrá thuhu ra Barraba. 8 Nu'bú bi munts'a ya ja'i habɥ mi hu ra Pilato pa da 'yadi da thøgue 'nara 'yofadi ngu yá nzai. 9 Nu'bú ra Pilato bi 'yambabi'ɥ ne bi 'ñembi:

—¿Ha guí ne ga hēc'a'ihɥ núni t'embi ra Nda de ya xodyo?

10 Bi 'ñani njabɥ ra Pilato ngue'a mi pađi gue co yá cue ya nda gá macja bi gɥ ra Jesu ne bi dapabi, ngue'a nu'á xi ya mi dēni ndunthi ya ja'i. 11 Pe nuya nda gá macja bi 'yɥ'ta ya ja'i pa bi 'yadi dra thēgui ra Barraba. 12 Nu'bú nura Pilato bi yopa 'yamba ya ja'i ne bi 'ñembabi:

—Nu'bú, ¿te 'be guí adihɥ ga ø'tua ra Jesu núni guí emfɥ ra Nda de ya xodyo?

13 Nu'bú ya ja'i 'ra gá mafitho bi 'ñena:

—¡Dá 'bont'i pa ja da duni!

14 Nu'bú ra Pilato bi yopa 'yambabi'ɥ ne bi 'ñembabi:

—¿Te ma ts'oqui xa 'yøt'ni?

Pe nuya ja'i ma'na xi mri mantho ne mi eñ'ɥ:

—¡Dí ahe dra 'bont'i!

15 Nu'bú ra Pilato pa da pønga rá hmi co yá ja'i, bi hyegui ra Barraba, ne bi manda bri fet'a ra Jesu, nepɥ bi 'yent'ua ja yá 'ye yá soldado pa da zits'i ma da pont'a ja ra ponza.

16 Hangue ya soldado bi zixa ra Jesu ja ra patio de ra ts'utbi, y ja bi munts'ni gatho ya soldado.

17 Nepɥ nu'ú bi hyete ra Jesu co 'nara thenga he ngu

nú'ᵁ he ya ndá, ne bi met'a ya 'bini pa bi hoca 'nara corona, ne bi hñu'tsua ja rá ñáxu. ¹⁸ Ha mi ø'tua ra nt'eni'á ne mi zengua mi embabi:

—¡'Bui pa nzantho, nú'i ri t'equ'ei rá Nda'i ya xodyo!

¹⁹ Ne mi na'mbabi rá ñáxu co 'nara ts'ut'o ne mi tsots'i. Nepu mri ndandiñahmu pa mri ndane'ᵁ, 'ñena xi majuani mi numansu. ²⁰ Nepu mi uadi bi 'yø'tua ra nt'eni bi møcuabi ra thenga he, ne bi yo hyetuabi nú'ᵁ xi myá he. Nepu bi zits'i'ᵁ pa da pont'i.

Ra Jesu bri pont'i

(Mt. 27:32-44; Lc. 23:26-43; Jn. 19:17-27)

²¹ De mi bonga de ja ra hnini bi nthēui'ᵁ má 'ñu 'nara 'ñøhø xqui 'ñe ja ra mbonthi. Nura 'ñøhø'a mrá thuhu ra Simu mrá me Cirene ne go mrá dada ra Jandro ne ra Rufo. Ha nuya soldado bi japa nú'a ra 'ñøhø da ndudebi rá ponza ra Jesu.

²² De guehni bi ts'ixa ra Jesu ja 'nara luga rá thuhu Golgota nú'a rí bøni da 'ñena Ñaxmadu.

²³ Nepu ya soldado bi umbahma ra vinu xqui nthants'ui ra mirra, pe nu'á himbi ne bi zi. ²⁴ Nepu nu'á bi pont'a ja ra ponza. Nepu bi nhyegue 'ra 'na nú'ᵁ yá he, ne nu ma'na rá he bi ma ra tahá to'o da dahá.

²⁵ Ne ngu mi nzunga guto xudi nura ora bri pont'i'á. ²⁶ Nuyá nzai'ᵁ, da thøta 'nara t'ofø ja ra ponza de nú'a xa 'yøt'a nú'a ra ja'i pa hanja bi t'ε'mbi bi tho. Hangue ja rá ponza ra Jesu bi thøte gue go ra Nda de ya xodyo. ²⁷ Nehe ja bri pont'ni mahyegui con gue'a yoho ya be, 'na ja rá 'ñei, nu ma'na ja rá ngahá. ²⁸ Hangue bi njabu ngu nú'a

xqui t'ofo ja ra Maça T'ofo habu ena: “Nu'á bi thandi ngu 'nara daga 'yøt'ats'oqui.”

²⁹ Ha nuya ja'i nú'u mi thohni nu'araza mi xipa ra Jesu, ne mi but'a yá ñaxu ne mi embi:

—¡Haha! ne gue nu'i gá ena gue ma gui yø'ta ra ndanija nepu rá hñupa gá ena gue xcá yopa 'ba'ma ma'na'qui, ³⁰ mpøhø sehe ne cai de nú'a ra pont'i xa.

³¹ Ne ya nda gá macja mi øt'a buhlatho de ra Jesu mi 'ñémbi'u:

—Nuní mi ena gue mi pøhø ya ja'i, pe nubyá hingui tsa go da mpøhø sehe. ³² 'Bu xi majuani go guehni ra Cristo nú'a go rá Nda ya me Israel, dá gaibya de ra pont'i xa. Nu'bu ga hanthe da gai, nu'bu ha, ga camfrihu nú'a mi maní.

Ne nú'u xqui mpont'uini mahyεgui mi ñama'ñu'u nehe de gue'a.

Ra Jesu bi du

(Mt. 27:45-56; Lc. 23:44-49; Jn. 19:28-30)

³³ Nepu ngu nde ma pa bi 'mεxuui maxøgue ra ximhai, ne asta ngu nzunga hñu nde ja bi yopa hnequi ma'na'qui. ³⁴ Y nura ora'a, ra Jesu bi ña xi nts'edi ne bi 'ñena:

—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? —nú'a rí bøni da 'ñena: Ma Dada'i, ma Dada'i, ¿hanja xcá hyεgasεheua?

³⁵ Ne 'raya ja'i mi 'bahni bi 'yøde nú'a mi ma, ne bi 'ñena:

—'Yøhu, nuní ma'ta ndu ra baði Elía.

³⁶ Nepu 'nara 'ñøhø bi nest'ihi bi pobo 'nara esponja co ra ju'tsa vinu ne bi tøta ja 'nara ts'ut'o, ne bi umba ra Jesu pa da zut'i. Y nura 'ñøhø'a bi 'ñembabi ya ja'i:

—Ga tɔ'mh_u ga nuh_u ua da zø ra Elía da ca'mi de ja ra pont'i.

³⁷ Nep_u ra Jesu bi dø 'nara hmafi xi nts'edi ne bi du. ³⁸ Y nura ora'a bi xø nú'a ra danga dutu mi

naxa mbo ra ndanija pa mi juti nú'a hab_u ma'na xi xmá nsunda, ne bi xøgue maña asta bi zønga nja'ti.

³⁹ Ha nú'a ra nda gá soldado mi 'bahni guetb_u hab_u xqui 'bont'a ra Jesu bi hyanda xá hño hanja bi du'a, ne bi 'ñena:

—Xi majuani go mi guehni rá T'u Ajuá.

⁴⁰ Ne mi 'bahni nehe 'raya 'bɛhña mi handatho de yab_u, 'ra de gue'u go mi gue'a ra Maria Mag-

dalena, ne ra Salomé, ne ma'na ra Maria rá nana ra Jose ne ra Cobo nú'a mbatsi de nú'a ma'na ra

Cobo. ⁴¹ Nú'u ya 'bɛhña'u xqui dɛna ra Jesu nú'b_u mbi 'b_u Galilea, ne go gue'u mi pɛpi. Nehe mi

'bahni ndunthi ma'ra ya 'bɛhña nú'u xqui 'ñoui ra Jesu pa Jerusale.

Ra Jesu bi t'agui

(Mt. 27:57-61; Lc. 23:50-56; Jn. 19:38-42)

⁴² Nura pa'a bri pont'a ra Jesu, go mi 'nara pa dega nthoqui, ngue'a rá hyax'a go ra sabdo ra pa

dega tsaya. ⁴³ Hangue 'bestho nura pa'a, ya mi ma da y_u ra hyadi, bi ma ra Jose nú'a mrá me Arimatea

bá nu ra nda Pilato, ne bi yut'i nsingue ra ntsu pa bi 'yapa nsequi da zucua rá ndo'yo ra Jesu de ja ra

ponza pa da duts'i ma da 'yagui. Nú'a ra 'ñøhø'a mi ja rá nsu ne xi mrá fadi ngue'a go mrá nda nehe de

ra hmunts'a nda gá xodyo. Ne'a nehe mi tømtho ha'm_u da zøhø rá 'mehni Ajuá pa da nda. ⁴⁴ Pe

ra Pilato mi hu rá mui gue hinxqui dutho, hangue nu'á bi zohna ra nda gá soldado pa bi 'yambi ua

ya xqui du. ⁴⁵ Y nu mi xipi gue ya xqui du, nu'bú ra Pilato bi umba nsequi ra Jose da duts'i. ⁴⁶ Nu'bú ra Jose bi danga 'nara hoga t'axa dutu. Nep_u bi z_ucua rá ndo'yo ra Jesu de ja ra ponza, ne bi mant'a ja nú'a ra dutu, ne bi duts'i ma bá agui ja 'nara nt'agui nú'a xqui se'ti ja 'nara medo. Nep_u bi got'i co 'nara d_anga xingdo. ⁴⁷ Y ra Maria Magdalena y ma'na ra Maria rá n_an_a ra Jose bi hyandatho'ú hab_u bi t'acuabi rá ndo'yo ra Jesu.

16

Ra Jesu bi yopa nte de ra du

(Mt. 28:1-10; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

¹ Y de mi nde nú'a nsabdo, ya xqui thogui nú'a ra pa dega tsaya, ra Maria Magdalena ne ra Salomé ne nú'a ma'na ra Maria rá n_an_a ra Jose bi danga 'raya hoga ñ_uni pa xa go'tsuahm_a ja rá ndo'yo ra Jesu. ² Y nurá hyax'a ndomingo xi 'nitho nú'a ra m_udi pa de ra semana, bi ma'ú pa da c'a'tsa ra nt'agui, ne bi z_oñ'ú p_oxhyadi. ³ Ne de má 'ñu mri 'ñámbabi 'na ngu ma'na mi eñ'ú:

—¿Ha hindi 'b_uhni 'b_u to'o da p_unts'a ra do pa da xogah_u ra gosthi nt'agui?

⁴ Pe nu mi z_oni'ú bi hyandi gue ya xqui t'ent'a nú'a ra d_anga do xqui jot'a ra gosthi nt'agui.

⁵ Nep_u nu'ú bi y_ut'a mbo ra nt'agui ne bi hyanda 'nará ϵ nx ϵ Aju_a mi hnequi ngu 'nara basj_a'i mi huhni ngue yá 'ñei'ú, ne mi he 'nara t'axa he xi xmá ma. Nu'bú nu'ú xi bi ntsu. ⁶ Ha nura ϵ nx ϵ bi 'ñembabi'ú:

—Oguí tsuh_u. Nuga dí p_adi gue guí hoñh_u ra Jesu me Nasare nú'a bri pont'i. Xi jaua hab_u bi 'b ϵ gui, pe ya jo'oua ngue'a ya xa yopa nte ma'na'qui. ⁷ Rí

maha bá xipabih_u ra Pedro ne nú'_u ma'ra yá nxadi gue nu'á ma da 'mɛt'o pa Galilea, ne ja ma dí nthɛuini'_u ngu bi xipi.

⁸ Nep_u nú'_u ya 'behñ_a bi bøni de guehni ja ra nt'agui bi ma hnest'ih_i, ne asta mri huat'i co ra ntsu. Ne hinto bi xipabi nú'_a xqui hyandi ngue'_a xi mi 'ñouitho ra ntsu.

Ra Maria Magdalena bi hyanda ra Jesu xqui nangui de ra du

(Jn. 20:11-18)

⁹ Xudi'_a ndomingo ya xqui yopa nte ra Jesu de ra du, go rá mudi bi nthɛui ra Maria Magdalena nú'_a to'o xqui 'yɛmbabi yoto ya ts'ondahi. ¹⁰ Nep_u nura Maria bi ma bá c'a'tsa ya nxadi ne bi zudi mi tu yá mai mi zoni, ne bi xipabi'_u gue ya xqui hyanda ra Jesu. ¹¹ Pe mi 'yøde ya nxadi bi m_anga ra Maria Magdalena gue ra Jesu ya xqui yopa nte ne ya xqui nthɛui, pe nu'á himbi gamfri.

Ra Jesu bi ñgui yoho yá nxadi

(Lc. 24:13-35)

¹² Nep_u 'mɛfa ra Jesu xqui mpata rá 'bai bá nthɛui yoho yá nxadi nú'_u mri ma pa ja ra mbonthi. ¹³ Nep_u nú'_u yoho ya nxadi bi d_ama mengui pa bá xipa nú'_u ma'ra gue nu'á xqui nthɛui ra Jesu. Pe nixi njab_u himbi gamfri'_u.

Ra Jesu bi umba yá 'bɛfi yá nxadi

(Mt. 28:16-20; Lc. 24:36-49; Jn. 20:19-23)

¹⁴ Nep_u 'mɛfa ra Jesu bi zøni hab_u mi 'bui nú'_u 'rɛt'ama'ra yá nxadi ora mri ñuni'_u. Ne bi zui'_u ngue'_a hinxqui gamfri bi nú'_u to'o xqui xipi gue

nu'á ya xqui yopa nte ne xqui ñaui'ũ. ¹⁵ Neꝛũ bi ñembabi'ũ:

—Rí maha ja gatho rá nguni ra ximhai bá xiphũ gatho ya ja'i nuna ra maça noya. ¹⁶ Nu'a tó'o da gamfri ne da nxistehe da mpøhø, pe nu'a tó'o hinda gamfri hinda mpøhø, da 'medi pa nzantho. ¹⁷ Y nu habũ di 'bui ya gamfri, ma da 'yøt'e'ũ nuya ya nt'udi: De ma thuhu da 'yenga thi ya ts'ondahi; ma da ña'ũ ma'ra ya 'ra'yo hñaqui; ¹⁸ ne nu'bũ da mihi 'nara qu'eña, o da zi 'nara 'ñethi nú'a hote, hinte da ja'ũ; nu'ú da hñuxa yá 'ye ja ya da'thi ne da ñani.

Ra Jesu bi ma mahets'i

(Lc. 24:50-53)

¹⁹ Mi uadi bi ñaui yá nxadi ra Zidada Jesu, nu'á bi ts'ixa pa mahets'i, ne bá hudi'a ja rá 'ñei Ajuá rá Dada. ²⁰ Ha nuyá nxadi bi nxani bi ma habũraza bi m̄anga ra maça noya. Ne ra Zidada Jesu nú'a xqui ma mahets'i go gue'a mi fats'i'ũ mi øt'a ya d̄anga nt'udi pa njabũ bi jamfri nú'a ra maça noya mi mañ'ũ. Njabũ gue'a.

Ra 'Ra'yo Testamento
New Testament in Otomi, Mezquital (MX:ote:Otomi,
Mezquital)

copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Otomi, Mezquital

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Otomi, Mezquital

ote

Mexico

Copyright Information

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Otomi, Mezquital

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

c6437f19-566b-5232-8b2a-5c88e5a5622b